

ТОРА

3.00 лв.

10 / 2011

STIHL®

www.stihl.bg

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

STIHL MS 261 - мечтата на професионалистите в гората

STIHL MS 261, наследникът на доказалия се в практиката бензинов трион MS 260, е вече тук! С MS 261 професионалната работа в гората е по-ефективна и по-комфортна. Оборудван с мощния двигател 2-MIX с принцип на продухване, този нов модел убеждава с висока мощност, съчетана с грижа за околната среда. Новата антивибрационна система, дълготрайна-

та филтрираща система с 5 пъти по-дълъг живот на въздушния филтър, както и обезопасените срещу изгубване гайки на капака на водещото колело са само част от елементите на богатото му оборудване. Посетете най-близкия дилър на STIHL и ще се убедите сами, че новият MS 261 е мечтаният моторен трион на всеки, работещ в гората.

Ако искате светът да знае за нас

Пред прага сме на нова година. Навлизаме в нея с ново законодателство и нова структура на горския сектор. Предстоят още новости и адаптиране на сектора към икономическия, обществен и социалния живот на страната.

На преден план излиза необходимостта от информиране на обществото за дейността на лесовъдската колегия. Ще се правят планове и програми как да стане това, като отново ще бъде изтъкнато, че горските традиционно са консервативна гилдия, че трудно попадат, особено за позитивните неща, в обектива на масмедията.

В същото време горите имат свое списание - „Гора“, чрез което могат да подават информация за своята дейност към обществеността в лицето на кметства, общини, регионални и местни медии, полицейски и противопожарни служби, банки и други. Как да стане това?

Начинът е достъпен и зависи единствено от желанието на горските и ловните стопанства. Да заделят от абонамента си няколко списания и да ги предоставят на тези, с които са в делови или приятелски контакти.

Но това няма как да стане, ако стопанствата абонаират по 2-3 броя. Даже някъде абонаират по 1! Излиза, че самите горски не желаят да четат и да се информират, а се жалват, че обществеността не научава повече за тяхната дейност.

Сп. „Гора“ ще продължи стремежа си да утвърждава авторитета на горския сектор, но както се казва - насила хубост не става, като отговорността за информационното затайване в някои региони остава за сметка на „икономиите“ на съответните ръководители на горските и ловните стопанства. Парадоксът е, че лесовъдите преобразиха България, че тяхната дейност действително е широкомащабна и обхватна, а в очите на хората са с имидж на тясноскроена гилдия.

Да ни е честита Новата 2012 година!

Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@iag.bg
bbgospod@yahoo.com

Редактори:
СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg
(водеж на броя)

Технически редактор:
инж. ВАНЯ КИСЬОВА-ИЛИЕВА
vaniakisiova@abv.bg

Предпечат:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:
ЙОРДАН ДАМЯНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 988-86-42;
тел./факс: 988-04-15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg

BIC TTBBBG22
IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.
Печатни коли 6. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е погнисан за печат на
22.11.2011 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.
Отделен брой - 3.00 лева.
Отпечатано - „Фатум“ ООД

В броя

- 2 110 години лесостроитство в България
- 13 Гори и икономика: Новите аспекти в оценката на горските имоти
- 15 Горовладелските кооперации: Потенциал и перспективи в България
- 17 Експертът отговаря: Как се ползва частна гора
- 18 Панаири и изложения: В Пловдив тази есен заложиха на „зеления“ бизнес и чистата енергия
- 20 Предложения: Нова нормативна уредба за горските автомобилни пътища
- 22 Гост на редакцията: Доц. д-р Величко Гагов: Гората е светиня, а лесовъдите са професионално и морално отговорни за нея
- 26 Конференция: „Хускварна“ - нова година, нови продукти
- 28 **Годишно съдържание**

На корицата
Снимка Йордан ДАМЯНОВ

CONTENTS

- 2 110 years Forest Management in Bulgaria
- 13 Forests and economy: New aspects in the valuation of forest property
- 15 Forest cooperatives: Potential and prospects in Bulgaria
- 17 Expert answers: How to manage private forest
- 18 Fairs and exhibitions: This autumn turned to the „green“ businesses and pure energy in Plovdiv
- 20 Proposals: New legislation on forest roads
- 22 Editorial's office guest: Prof. Velichko Gagov: The forest is sacred and foresters are professionally and morally responsible for it
- 26 Conference: „Husqvarna“ - a new year, new products
- 28 Annual content

Подробна информация за дейността на Изпълнителната агенция по горите може да намерите на Интернет адрес www.iag.bg

Един от върховете на равностраниен триъгълник

**Инж. Илия АНГЕЛОВ - началник на отдел
„Инвентаризация и горскостопанско планиране“
в Изпълнителната агенция по горите**

Деятелността по лесоустройството се развива в три столетия

До Освобождението на България през 1878 г. не може да се говори за каквато и да било уредба на горите и горското стопанство в страната. С турския закон от 1870 г. е уредена само собствеността, което по същество е основната предпоставка за развитие на уредбата на горите. Според този закон по-голямата част от горите принадлежи на турската държава и общините, а делът на частните гори е малък.

Първите разпоредби по устройство на държавните гори на младото българско княжество са от 1880 г. и са на Министерството на финансите. В тях се дават указания на лесничейте в различните губернии как да определят сечищата (участъците за добив на дървесина) в държавните гори.

В издечения първи български Закон за горите от 26.12.1883 г. се постановява в горските управления да се отделят държавните от общинските гори и да се определят границите на сечищата в държавните гори и местата за обработка на дървените материали и другите горски продукти.

Общинските гори по това време са били подложени на произволна сеч, като определянето на годишните сечища е било предоставено на самите общини и населени места.

През 1894 г. бил издаден специален Правилник за прилагане на Закона за горите, според § 22 на който държавните и общинските гори трябвало да се стопанисват въз основа на стопански планове, които да съдържат предвижданията не само за сечите, но и за горските култури, пътищата, промеждутъчните и второстепенните ползвания и други.

Първите по-обстойни наредби за устройство на нашите гори започват да действат от 1890 година. През 1896 г. е издаден и Правилник за отбелязване на границите на горите, в който се дават насоки по определяне на предмета на горското стопанство, оформянето и ограничаването на горите. В Закона от 1897 г. за първи път се постановява кои гори трябва да останат предмет на горското стопанство и кои маломерни гори да се изключат от неговия обхват. До края на века лесоустройствените работи имат случаен характер и са дело на отделни ентузиастични горски инспектори и лесничей.

Основите на лесоустройството в България се поставят през 1901 г., когато Министерството на търгови-

ята и земеделието издава Правилник за устройство на държавните, общинските, църковните, манастирските и училищните гори, съставен въз основа на руската лесоустройствена инструкция от 1894 година.

През същата година Министерството организира в София и курс по геодезия за лесничейте.

Създадени са три лесоустройствени секции, които през 1902 г. устройват и изработват дефинитивни стопански планове за големите държавни гори „Баташка“ и „Гениш ага“, с обща площ 23 607 ха, и за държавната гора „Лонгоза“, а през 1903 г. се съставят два стопански плана. Едната държавна гора е устроена по площно-периодичния метод, а другата - по комбинирания. През втората половина на 1903 г. са устроени и първите по големи общински и държавни гори в Чепинския водосбор. След това секциите са разформироваи и лесоустройствените работи са прекратени.

През 1904 г. излиза нов Закон за горите, в който по-ясно и категорично се изтъкват принципите, които трябва да се спазват при уредбата на горите. За първи път се посочват основните цели при съставяне на стопанските планове за държавните и общинските гори и се поставя принципът за равномерност и постоянство в ползването на дървесина.

Службата по устройство на горите е възстановена през 1909 г., като истинското възраждане на лесоустройството е през 1911 г., когато са сформирани две държавни лесоустройствени секции - във Варна и с. Лъджене.

Със Закона за горите от 1922 г. се дава за първи път определение на понятието „гора“ и се постановява стопанисването на всички обществени гори да става по стопански планове и програми, както и от кои учреждения и лица ще бъдат съставяни. Последвалият го през 1925 г. Закон за горите разпорежда стопанските планове за държавните и общинските гори да се изработват от специални лесоустройствени секции, а стопанските програми - от лесничейте. Допускало се общинските гори да се устройват и от лесо-въди на частна практика. Законът задължавал общините, чиито доходи от горите покриват половината от приходите им от бюджета, да устройат горите си

в срок от пет години. Поради значителния дял на общинските гори този текст от Закона има особена важност.

През 1926 г. се образуват шест секции по измерване и устройство на горите. Няколко последователни години лесоустройствените работи са в значителен обем, но поради икономическата криза през 1929-1933 г. намаляват.

От Освобождението на България до 1933 г. са устройени 69 държавни, 137 общински, 137 други обществени и 75 частни гори с обща площ 587 228 ха, от които около 480 000 ха са устройени през периода 1919-1933 година.

През 1941 г. Бюрото по измерване на горите се преустройва в Първа и Втора областна служба, дейността на които продължава до 1946 година. Към всяка служба е имало по 4-5 секции с персонал от 2-3 лесовъдци и 2-3 техник-лесовъдци, които са извършвали земемерските работи. През 1947 г. се образува Обединено горскостопанско предприятие „Държавни гори“, към което преминава Втора областна служба. Първа областна служба остава към Дирекцията на горите и лова като Служба за измерване.

След една година двете поделения са обединени и са причислени към Бюро за измерване и уредба на горите към новообразуваното Министерство на горите. След национализацията на горите през 1947 г. обемът на лесоустройствените работи рязко се увеличава. Поставена е задача през периода 1949-1953 г. да се измерят и устройат всички гори в страната, в които това не е направено. За целта през 1951 г. бюрото е реорганизирано в Дирекция „Лесоустройство“, а през 1950 г. е издадена Временна лесоустройствена инструкция.

Двадесет и седем лесоустройствени колектива измерват и устройват над 900 000 ха гори само през 1952 година.

През 1953 г. Дирекция „Лесоустройство“ изготвя технически проекти за борба с ерозията във водосборните басейни на построените и строящи се язовири „Копринка“, „Александър Стамболийски“, „Искър“ и „Студена“ и технически проект за борба с ерозията на обект „Франгенски възвишения“ край Варна. През тази година не са извършвани лесоустройствени дейности.

През 1956 г. Дирекцията е трансформирана във Водостопанска проектантска организация „Агролеспроект“ при Управление на горите към Министерския съвет със задача да изработва лесоустройствени проекти, технически проекти за борба с ерозията, проекти за лесопаркове и озеленяване, проектно-сметни документи за баражно строителство, проекти за горски пътища и други. От 1959 г. организацията изработва и проекти за паспортизация на пасищата на единния пасищно-мелиоративен фонд, а от януари следващата година се създава и Отдел „Горски пасища“.

Сериозна стъпка в усъвършенстването на лесоустройственото проектиране се прави с лесоустройствената инструкция от 1955 година. За първи път се формулира принципът за разширено възпроизводство в горското стопанство и се дават редица указания по основни въпроси на организацията.

Приема се, че до 1957 г. всички гори в страната са устройени.

В началото на 60-те всяка година се устройват по 350 000-400 000 хектара, около една десета от целия горски фонд на страната.

През 1960 г. в лесоустройството се внедрява използването на аерофотоснимки. За тази цел в „Агролеспроект“ е формирана фотограметрична група. За извършване на почвени анализи през същата година е разкрита и почвена лаборатория, която през осемдесетте години прераства в екологична.

Периодът 1960-1980 г. е характерен с постоянното усъвършенстване на нормативната база и обвързването на лесоустройството с научните постижения в страната и чужбина. Лесоустройството стъпва на типологична основа „гора“ и „тип месторастение“. Средногодишно се устройват по 350 000 ха горски територии, като се разнообразяват обектите за лесоустройство - водогайни зони, тополово стопанство, горскоплодни култури и други. Приложение намират математико-статистическите методи при определяне на дървесните запаси. Рязко се увеличава обемът на противоерозионното, хидротехническото, ландшафтното и пътното проектиране.

Разкриват се и филиали в Пловдив (1968 г.), Габрово (1968 г.), Бургас (1970 г.), Велинград (1984 г.) и Благоевград (1996 г.).

През 1975 г. се издава нова лесоустройствена инструкция.

След 1980 г. „Агролеспроект“ устройва средно по 370 000-380 000 ха всяка година, като особено сериозно внимание са обръща на екологичната насоченост на лесоустройствените проекти.

През 80-те години се наблюдава поврат в технологията на лесоустройственото проектиране. Започват механизирани и автоматизирани на горскопроучвателните работи. През 1984 г. е създадено Звено за научно-внедрителска дейност, което разработва пакети от програмни продукти за създаване на база данни за горския фонд. За превръщане на графичната информация в цифрова е внедрена системата „Дитаграф“.

Нов етап в дейността на „Агролеспроект“ е съвместната работа през осемдесетте години с инженеринговата организация „Лескомплект“ - проекти за ефективно използване на земите, лесоустройство, ловоустройство, борба с ерозията в Алжир, проекти за смолодобив в Лаос и Никарагуа и други.

Бързите политически промени в края на миналия век стават предпоставка за изработване на две нови лесоустройствени инструкции през 1989 и 1992 година. Новост при тях е разработването на методика за определяне на еколого-икономическия ефект от лесоустройственото проектиране, както и идеята за изработване на комплексен лесоустройствен проект, включващ лесоустройство, ловоустройство и проучване за здравословното състояние на горите.

Лесоустройството като специализирана горскостопанска дейност е насочено към разработване на система от мероприятия за повишаване на продуктивността, към осигуряване на разширено възпроизводство и

110 години лесоустройство в България

ефективна охрана и защита на горите.

Появата на плурализъм в собствеността води до усъвършенстване на методите за маркиране и устройство на горите, до разработване на технологична част и икономическа обосновка към лесоустройствените проекти, до въвеждане на горските територии в цифрова база данни и нейното свързване в географска информационна система.

На 09.11.1992 г. е регистрирано и първото негържавно търговско дружество - „Пролес инженеринг“ ООД, в чийто предмет на дейност е включено и изработването на лесоустройствени проекти. Първият лесоустройствен проект от това дружество е на Горско стопанство - Хисаря, изработен през 1997-1998 година.

Появата на реална конкуренция в лесоустройството доведе до качествена промяна и в изработването на лесоустройствените проекти. Негържавните дружества, които навлязоха на пазара, наложиха положителна промяна в единственото досега дружество „Агролеспроект“ ЕООД, което, от своя страна, обнови и модернизира силно материалната си база и програмна обезпеченост. Този факт доведе до конкуренция между различни субекти на чисто пазарни принципи, което е най-важното във всеки отрасъл на икономиката и осигурява развитието му.

В новия век - без думата „лесоустроител“, но с нови предизвикателства

С настъпването на новото хилядолетие се наложи изискването да бъдат инвентаризирани всички площи, отговарящи на характеристиката за гора, и да бъдат отразявани върху горскостопанските карти. В изпълнение на тези изисквания на лесоустройството и на изискването лесоустройствените проекти да се изработват въз основата на картата на възстановената собственост или на кадастралната карта на населените места, бяха установени огромен брой „явни фактически грешки“ в картата на възстановената собственост и на кадастралната карта, изразяващи се в извъртане и приплъзване на цифровите модели, неправилно отразяване на начина на трайно предназначение на горите, границите на отделни имоти, шосета и ЖП линии, гори и гържавната граница. По този начин лесоустройството се превърна и в коректив на кадастра при определяне на границите на имоти с различен начин на трайно предназначение.

В работата на лесоустройството навлязоха съвременни измерителни уреди с висока точност. При картиране на горите се използва предоставената от Министерството на земеделието и храните цифрова ортофотокарта. Изработени се вече триизмерни горскостопански карти и горскостопански ортофотокарти на някои горски стопанства.

Лесоустройственият проект отразява политиката в областта на горското стопанство и посочва начините, по които тя трябва да се прилага в зависимост от конкретните условия. Всяка промяна в политиката по отношение на стопанисването на различните видове гори води до пренастройване на лесоустройството и така за няколко години се получава несъответс-

твие между проект и начин на стопанисване на горите. Във връзка с това във всички етапи на изработване на лесоустройствените проекти трябва активно да участват представителите на гържавните горски и ловни стопанства и регионалните дирекции по горите. Тяхно основно задължение е да следят за запазване на възприетите принципи на стопанисване на горите в съответните стопански класове, период на възобновяване и други.

Появата на различна, силно раздробена собственост изисква съвместните усилия на лесоустройството и на стопанисващите горите.

В годината на юбилея думата „лесоустройство“ отпадна от официалната професионална лексика, но ще продължи да се използва може би като професионален жаргон, защото засега няма по-точна дума за тази дейност. Инвентаризацията на гържавните гори, отделена от горкостопанското планиране за отделните горски и ловни стопанства, е като дете без родители. И двете могат да са самостоятелни, но тогава са слаби и болнави. Само когато са заедно, ще доведат до добри решения, до които ще се достигне за по-кратко време и с по-малко средства.

Нашата професия е със 110-годишна история. Поуките от историята са най-добрата основа на бъдещето и затова не трябва да събаряме основите, на които стоим - лесоустройството. За част от лесоустройската колегията лесоустройството е диаметри, височини и обеми. Но не е така. Това е само част от него - инвентаризацията. По-важно е това, което се гради върху инвентаризацията. Стопанско деление, пътни и съобщителни комуникации, почвено плодородие, годишна норма на ползване на гървесина, категории гървесина и други. Това са въпроси, свързани с управлението на горското стопанство, и трябва да съхраним постигнатото, за да градим нагоре.

Лесоустройството е един от върховете на равнострашен триъгълник, а другите два - горска политика и стопанисване на горите.

Образно казано политиките определят политиката в горското стопанство, лесоустроителите я превръщат в горкостопански планове, а колегите от горските и ловните стопанства я превръщат в реалност чрез изпълнението на тези планове.

Всички ние, които имаме отношение към българската гора, трябва да прищежаваме необходимите знания, опит и смелост да установим баланс на плавен преход при изпълнение на различни по своя характер професионални решения, за да бъде преходът винаги с положителен знак, защото една година е достатъчна да ерозираме една гора, но и десет години няма да ни стигнат, за да я „рекултивируем“ и да я върнем в добро състояние на обществото.

На дневен ред стои изработването на нова Наредба за инвентаризация и планиране в горските територии, чрез която трябва да поставим здрави основи за работата и на следващите поколения „лесоустроители“, които да продължат работата по точна инвентаризация и ефективно планиране на дейностите в горското стопанство.

„Агролеспроект“ - синоним на лесоустройство

Инж. Румен РАЙКОВ - управител на „Агролеспроект“ ЕООД

Мястото на „Агролеспроект“ в 110-годишното българско лесоустройство е безспорно и известно на всички, името ни дори е синоним на тази дума. „Агролеспроект“ е част от съдържанието на словосъчетанието „българска гора“ и символ с авторитетно и уважавано минало, трудно настояще и несигурно бъдеще. Ролята ни днес е силно подценявана. Въпросът е кой има интерес от това. Държавата, горското ведомство, горските структури - не, не го допускам, защото те добре ни познават, знаят възможностите ни и за какво можем да бъдем полезни. Най-вероятно става дума за юридически лица с определени интереси. Но ако някой е решил да закрива „Агролеспроект“, нека поеме огромната отговорност за това.

Благодарение на инвестициите в „Агролеспроект“ през изминалите десетилетия ние притежаваме най-висококвалифицирания в тази област кадрови ресурс, голямо превъзходство в софтуерния и технологичния капацитет, ние сме инициаторът и моторът на всички реализирани технологични и информационни приложения в лесоустройството - като дигитален печат, използване на GPS технологии, разработка и внедряване на файлов формат и софтуер за проектите, които се ползват от цялата колегия.

Тези факти доказват, че „Агролеспроект“ е най-добре подготвен да изработва качествени и високотехнологични лесоустройствени проекти. Затова искам да поставя един логичен въпрос. Държавата е един от равнопоставените собственици на гора с около 70 % от общия горски фонд. Разполага със свой проектант - „Агролеспроект“ ЕООД. Ако тя възлага проектирането на него, ще може най-ефикасно да контролира, въздейства и най-вече да прокара държавната политика в държавния горски фонд, особено в екологичен аспект. Днес гората е един от най-ценните активи на обществото, което е все по-чувствително към начина, по който тя се управлява и стопанисва. Все по-осезаема е необходимостта от прозрачност и правила. Качеството на жизнената среда е въпрос, който излиза от границите на страната ни, и в тази светлина горското планиране и проектиране ще претърпи сериозно развитие в близките години. То ще се превърне в елемент от комплексен екологичен подход при управлението на извънселитните територии. Неминуемо ще продължи синхронизирането му със стандартите на европейските екологични норми, от една страна, и технологичното му усъвършенстване на базата на бързото развитие на комуникациите и информационните технологии. Съвременните лесоустройствени проекти вече не са само томове и карти, а структурирана детайлна ин-

формация за горските територии, която ползват различни заинтересовани страни. Въпреки огромния скок в технологично отношение, инвентаризацията и проектирането остават тежка физическа и интелектуална дейност. Решаващи са качествата на специалистите проектант за създаване на добър продукт. Въпреки че са решени, и то с най-голяма точност, дейностите по измерване, картиране на горите, подробните теренни проучвания са безалтернативни на този етап. Актуализацията, мониторингът, статистиката са все по-необходими за анализа и правилните решения при планирането на горските територии. Изграждането на съвременни информационни системи е възможно само при наличие на актуални и достоверни данни.

Поради тези и други съображения моето мнение е, че инвентаризацията и проектирането в държавните гори трябва да се извършва от „Агролеспроект“ ЕООД, а колегите от малките лесоустройствени фирми да имат поле за изява в останалите 30 % от горския фонд - общински, частни и други собственици. Такава практика съществува в страни от Европейския съюз.

На обвинението в монопол ще отговорим, че причината да няма конкурентност и пазарно поведение в бранша, не е поради монополизъм, а защото възложителите нямат възможност за избор. И защото няма компетентен контрол, а в някои случаи проекти се приемат от хора, участвали в работата по тях (нямам предвид колеги, работещи в ИАГ). Това няма как да се случи в държавното дружество „Агролеспроект“.

По отношение на откритите процедури по ЗОП за определяне на изпълнител на лесоустройствения проект тази година за първи път решаващият критерий беше цената. Това означава, че възложителят залага почти сигурно получаването на некачествен продукт. Чел съм много документи за възлагане на проекти с европейски пари. Там решаващи критерии са опитът и репутацията, квалификацията и постигнатите резултати.

Драстичното намаление на пределната цена на проектите също е ясен знак за отношението към дейността лесоустройство. Миналата и тази година работим при цени, с които сме работили през 2004-

110 години лесоустройство в България

2005 г. - 80 ст. на декар. Ясно е, че цените на командировъчни, консумативи са се увеличили поне два пъти. Как при това положение от нас да се изискват качествени проекти?

Да разгледаме и разделянето на лесоустройството на инвентаризация и планиране и въпроса кой да изпълнява тези две разделени дейности.

Ако приемем, че един изпълнител печели процедурата по инвентаризация за даден обект, технологичното време за възлагане, изпълнение и приемане на работата е около 18 месеца. Следва нов търг за планиране и ако той бъде спечелен от друг изпълнител, за него също е необходим минимум 12-месечен срок за същите процедури. Той трябва да извършва теренни работи и да прави разходи, като посещава същите територии, на които първият вече е бил. Редица други дейности ще се повтарят и заплащат два пъти. Питам кой нормален собственик на гори ще си позволи поне един път и половина повече пари и време за изработването на ця-

лостния проект? Основният недостатък обаче при двамата изпълнители е, че собственикът ще получи некачествен проект, защото двамата изпълнители ще си прехвърлят вината един на друг. Заставам за това с авторитета си и с над 30 години опит в областта на лесоустройството.

Категорично смятам, че един и същи субект трябва да извършва и инвентаризацията, и планирането, тоест да носи отговорност за целия процес.

Юбилеите обикновено са повод за равностметка. Нашата е - стотици проекти, които са изпълнени или се изпълняват, основа на цялата горскостопанска дейност. Десетки утвърдени специалисти в бранша, получили отлична квалификация в началото на кариерата си в „Агролеспроект“, лидерство в технологиите и качеството. Съхраняване и поддържане на технически и информационен архив за горските територии.

Дори и обобщена, тази равностметка ни дава самочувствие и удовлетвореност от нашата работа.

Ползването на горите в историческото развитие на обществото

**Проф. д.с.н. Кирил БОГДАНОВ -
катедра „Лесоустройство“ в ЛТУ**

Старите професори често са казвали, че лесоустройството е наука, която внася ред и култура при управлението (стопанисване и ползване) на горите. Времето, в което живеем, е трудно, динамично и сложно. Това ни принуждава да търсим нови идеи и въз основа на изводите от досегашното развитие да предлагаме ефикасни решения. Историята на лесоустройството е пряко отражение на етапите на общественото развитие и е свързващо звено между гората и обществото. Между тях съществуват двустранни връзки, които взаимно се обуславят. А синтезираният им израз е свързан основно с ползването от горите. В този ред на мисли се оформи съдържанието на темата, която предлагам тук. С надежда това да стане повод за размисъл за нашето обществено поведение спрямо горите.

Ползването от горите

Ползването на горските ресурси като част от природоползването е с история толкова продължителна, колкото и историята на човечеството - то е пряко отражение на общественото развитие през всичките му епохи. В древността горите били използвани за най-различни цели и потребности на човека. Собствеността на горите е била слабо развита и те се възприемат като общодостъпно обществено благо. Независимо че горското стопанство не съществува през голяма част от човешката история като самостоятелен отрасъл, горите и техните ресурси са имали важна роля за развитие на човечеството.

С времето ползването на гървесина постепенно се разширява, започва опожаряване на площите и превръщането им в земеделски земи и пасища. С това близ-

ките до населените места гори се превръщат в обезлесени земи, а на следващ етап тези действия на човека стават причина за поява на почвена ерозия.

Като резултат от първите обществени сигнали за обезлесяване на крайселищните гори и активното развитие на почвената ерозия още през Средновековието се появяват първите заповеди, свързани с въвеждане на определени „забрани“ за сечта в горите. Постепенно започва да се разбира, че горите - макар и на пръв поглед да изглеждат неизчерпаеми, се нуждаят от опазване, съхраняване и спазване на определени правила при тяхната експлоатация. По този начин обществото дава една първа оценка, свързана със специфичното значение на горите за развитие на производството, прехраната и живота на хората. На тази основа в края на XIV в. възниква идеята за осигуря-

ване на „редовно и трайно“ дърводобивно ползване от горите, принадлежащи към селищата или промишлените предприятия.

С по-нататъшното развитие на промишлеността, успоредно с появата на частните горовладелци и стремежа им към получаване на всички доходи от горите, се създават предпоставки за постепенното оформяне на горското стопанство в самостоятелен отрасъл. В заетите от частни лица по-големи горски територии се създават самостоятелни горски стопанства. Възниква необходимостта от определена организация на стопанството, по-специално на дърводобивните дейности. Започват да се разработват методи за проучване, оценка и устройство на горите, както и да се търсят съответните решения за регулиране на дърводобива. Всичко това в своята цялост придава определено съдържание на нов вид дейност, свързана с измерването и устройството на горите - **стопанската уредба на горите**.

В периода от XV до XVIII в. включително се залагат основите на горските науки, известни като „горскостопанско учение“. То идва като наложено обществено изискване, свързано с определен набор от условия и потребности, които да гарантират регулиран добив от горите с оглед на тяхното устойчиво развитие. Като резултат се появяват и развиват във времето съответните лесоустройствени методи за определяне на допустими годишни норми на дърводобивното ползване.

Независимо от появата на лесоустройството като регулатор на ползването от горите, под влияние на увеличаващото се население и развитие на общественото производство, горите са подложени на засилена експлоатация, търговията с дървени материали бързо се разраства, по-ясно се изразява стремежът на горовладелците към осигуряване на постоянни и високи доходи от горите. Активен е и процесът по диференциация на горите според вида на тяхната собственост. Всички тези обществени процеси се отразяват благоприятно върху развитието на горските науки. Площта, състоянието и производителността на горите постоянно намаляват (влошават се), но като отговор от страна на „горскостопанското учение“ се разработват и предлагат нови методи за измерване и устройство на горите и регулиране на дърводобива в тях. Тези методи обаче имат слабо влияние върху икономическите обективни процеси на постоянно увеличаващия се дърводобив от горите през XIX-XX век. Всичко това довежда до появата на реални факти, потвърждаващи, че всяко изтощително ползване води до неизбежни негативни последици в бъдеще. И когато тези последици наистина се появяват, от страна на обществото се разбира, че горите и техните ресурси трябва да се ползват по начин, при който да не се намалява площта и запасът им. Така идва ред на първите стопански мероприятия в горите, а също и създаване на изкуствени гори.

Непрекъснато увеличаващият се добив от горите в света през вековете трябва да се приеме като нещо съвсем естествено. Но задачата на специалистите се свежда до това да не се допусне във времето производ-

ственият капацитет на гората да отслабва. Те добре разбират, че критичният момент на дърводобивното ползване настъпва тогава, когато годишната норма на добива стане по-голяма от величината на средния годишен прираст по обем на същата тази гора. Системното надвишаване на добива над обемния прираст води до постепенното изтощаване на горите като естествено средство за производство на дървесина и намаляване на екологичната роля на горските екосистеми.

Единство на ползването и възпроизводството на горите

В този ред на развитие на обществените процеси и отражението им върху състоянието на горите от страна на лесоустройството постепенно се заражда и утвърждава **принципът за единство на ползването и възпроизводството на горите**. Първите залесителни мероприятия в Западна Европа започват преди 200 години. Към задачите на лесоустройството като свързващо звено между гората и обществото освен дърводобивното ползване се прибавят и активни стопански мероприятия, свързани с провеждане на отгледни сечи, създаване на горски култури, въвежда се строга охрана и опазване и други. Всички тези мероприятия оказват благоприятно въздействие върху съхраняването на дървопроизводствения и екологичния потенциал на горите като интегрирана система от ресурси.

Разработената в края на XVIII и началото на XIX в. теория за нормалната гора като математически модел за строеж на идеалната гора от гледна точка на горовладелците (да получават постоянен и възможно най-висок доход) в наши дни намира определена модификация в понятията „еталонни гори“, „целеви гори“ и „оптимални гори“. В по-ново време бързо навлизат и понятия като „програмни гори“, „многофункционални гори“ и „многофункционално планиране и стопанисване на горите“. И това никак не е случайно. В резултат на общото влошаване на характеристиката на горите, проявата на редица урбанистични аспекти на съвременното общество и нарушаване на екологичното равновесие в природата се стигна до извода, че значимостта на дървесния ресурс в една голяма част от горите придобива подчинено значение спрямо екологичната им роля. Но това в никакъв случай не означава, че обществените потребности от дървесина могат да се намалят. Тя засега е основен ресурс, от който постъпват доходи в горския сектор, а и занаят пред нуждите от него ще продължават да нарастват. Пред съвременното общество има сериозни предизвикателства по отношение на сладководния и кислородния баланс, почвената ерозия, опазване на биоразнообразието, наблюдаваните тенденции в промяна на климата, проблемите с въглеродния диоксид в атмосферата и цяла редица от негативни процеси като резултат от антропогенната дейност върху „застрашената земя“.

Ново обществено отношение към горите

На съвременния етап от общественото развитие в те-

110 години лесоустройство в България

орията и практиката на лесоустройството се развива **принципите за диференциран подход при стопанисване на горите** според тяхното функционално предназначение, **за комплексното и рационално използване на горските територии, за многофункционалното и устойчиво развитие**. Всички тези принципи за устройство, организация и стопанисване на горите отново се явяват като обществена поръчка. Посредством тях се търсят възможности за избор на подходящи алтернативи за развитие на горския сектор в условията на новата икономическа и екологична среда. Това е естествен еволюционен процес, като се има предвид, че в системата „гора - общество“ се създават двустранни форми на значимост. Понастоящем се залагат сериозни предпоставки за утвърждаване на една **нова философия за развитие на обществото**, което пък поражда и ново обществено отношение към горите. Горските територии вече се приемат като носители на цял комплекс от материални и нематериални ресурси. И тези ресурси трябва по подходящ начин да бъдат оценени и организирани в съгласувана и балансирана система от цели, за да бъдат пълноценно използвани с оглед на задоволяване на различни по вид обществени потребности.

Един внимателен преглед на съдържанието на законите за горите (от 1883 до 2011 г.), на наредбите (инструкции) за устройство на горите, където хронологично е отразено развитието на лесоустройството и лесоустройствените методи, както и на редица други официални документи и книги, свързани с историята на горското ни стопанство, убедително показват, че развитието на горскостопанската наука

и практика у нас следва историята на общото обществено развитие. И това е напълно естествено. В общия глобализиран свят това развитие все повече ще протича при едни и същи подходи, методики и стандарти. Защото пред човечеството гнес възниква една обща грижа - за опазване и съхраняване на природната среда на Земята като наш общ дом. Влиянието на горските територии върху природната среда е изключително голямо, което, от своя страна, налага общи грижи и единни подходи в ползване и възпроизводство на горските територии.

Нематериалните горски ресурси - средозащитна, рекреационна и санитарно-хигиенни функции на горските територии, са основа за обогатяване на инфраструктурата на съответните региони и успоредно с продукцията на дървесна суровина заслужават голямо внимание. Поради тази причина в новия Закон за горите (2011 г.) е разработена отделна глава „Обществени екосистемни ползи от горските територии“. Тази законова постановка налага занапред при устройство на горските територии да се търсят възможности за инвентаризация и на нематериалните горски ресурси като съставна част от общия ресурсен потенциал на горите. Следващата крачка е да се премине към заплащане от съответните потребители на екосистемните ползи на горските екосистеми. По този начин ще се повишат доходите от горите, ще се формира обществено съзнание за многофункционалната роля и значимост на горските територии, както и ще се утвърди разбирането за влагане на повече инвестиции, свързани с възпроизводството, опазването и съхраняването на горите като основа за бъдещото устойчиво развитие на обществото.

Фундамент на устойчивото горско стопанство

Инж. Антоний СТЕФАНОВ - управител на „Пролес инженеринг“ ООД и председател на „Булпрофор“

Фактът, че през 1901 г., само 20 години след създаването на националната горска служба в България, се учредява и организацията за измерване и уредба на горите, говори, че още тогава български лесовъди своевременно са осъзнавали първостепенната важност на лесоустройството за стопанисване на горите. Днес всички лесоустроители сме горди с юбилейната годишнина. Ние, от частната практика, сме признателни на цялата лесовъдска колегия за това, че през всичките тези години успя да съхрани родното лесоустройство, да развие неговите функции и да съхрани неговото значение.

В този немалък исторически отрязък съвсем стабилно се откроява опитът на частните бюра за измерване и устройство на горите (както те се наричат пре-

ди 1947 г.) и фирмите от частната практика след 1997 година. От началото на лесоустройствените дейности до сега, 61 години, е съществен делът на частните субекти - бюра и фирми изпълнители на комплекса от дейности по лесо- и ловоустройство.

От контактите ни с много колеги лесовъди от европейски страни - стари членки на ЕС, знаем, че при тях гор-

скостопанското планиране, или както те го наричат „управленско планиране“, е най-престижната квалификация, която един експерт би могъл да притежава. Те се отнасят с респект към всички специалисти от тази гилдия, защото за тях „management planning“, или горскостопанското и устройственото планиране **„са фундаменти на устойчивото горско стопанство“**, както казва експрезидентът на Съюза на европейските лесовъдци Кейс Мол.

Днес, когато всяка материална сфера у нас се равнява по най-добрите европейски практики, водени от респекта на българската 110-годишна лесоустройствена практика, можем с гордост да кажем, че у нас тя, дори и с обективните и субективните си грешки, може да се сравнява с едни от най-добрите примери на европейското управленско горско планиране.

Кои според нас са слабите и силните страни, възможностите и заплахите за развитието на родното лесоустройство (инвентаризацията и горскостопанското планиране) и от какви поуки трябва да се ръководим, за да подобрим нашата дейност?

Силните страни на нашето лесоустройство

Към тях, в т.ч. и на представителите на частната практика, днес можем да поставим:

- *Дългогодишният опит и традициите в инвентаризацията и горското планиране.*

- *Съществуващият консенсус сред колегията за основополагащата роля и функции на горскостопанския план/програма (ГСПЛ/Пр).*

- *Високата технологична и техническа въоръженост на фирмите лесоустроители (с гордост можем да кажем, че технологиите, базирани на GPS и сателитни снимки, са вече ежедневие, като картографският материал по качество на изработката далеч изпреварва аналозите в някои страни - стари членки на ЕС, а лесоустройството е почти единственият носител на техническия прогрес в горския сектор. В ход са и някои опити за доказване на приемливостта (целесъобразността, обхвата) на дистанционните методи за горска инвентаризация в наши условия.*

- *Висококвалифицираният кадрови потенциал, който се попълва с качествени млади специалисти, завършили ЛТУ.*

- *Събрана е на едно място (даже на две - в ИАГ и в „Агролеспроект“ ЕООД) цялата графична и атрибутивна база данни на лесоустройствените проекти; изработена е и действа тестваща програма, която да приема в единен формат информацията от тях. (Отделен въпрос е дали и как може да се използва тази база за нуждите на стопанисването на горите - за практически нужди? Защото понастоящем от нея се възползват най-вече чужди и наши екологични организации, вкл. за частни интереси!)*

Слабостите и проблемите на днешното лесоустройство

- *Господстващото положение в бранша (с около 60 % от общия обем на поръчките) на пазара на лесоустройственото проектиране на „Агролеспроект“ ЕООД - единствената в България държавна проектантска струк-*

тура. (Техническото превъзходство на тази държавна фирма е толкова очевидно в сравнение с по-малките частни фирми, че този факт, толериран от ИАГ/МЗХ през всичките последни години, прави изкривена и направо смешна конкуренцията в бранша.) Благодарение на този факт понастоящем *липсват устойчиво развиващи се малки частни лесоустройствени фирми.*

- *Остарялата нормативна база и липсата на своевременно „указания“ на ИАГ във връзка с многобройните изменения и допълнителни изисквания, въведени с промените в други закони и наредбите към тях (ЗУТ, ЗВСЗЗ, ЗВСТЗГФ, ЗБР, ЗВ, ЗЗТ и др.). Това затрудняваше вместо да стимулира практиката. „Нечуваемост“ имаше и по отношение на различните отдели в ИАГ, поради което лесоустройствените фирми изобщо не бяха уведомявани за издавани/изпращани към поделенията указания по стопанисване (най-вече!), за повечето от които научавахме на случаен принцип. Ние помним още годините, когато такива „указания“, писма и други документи се издаваха в специални бюлетени, които се четяха от цялата лесовъдска колегия (една такава инициатива на „Булпрофор“ през 2005 г. беше наказана от ДАГ със забрана за закупуването на подобни материали и от тогава такива инициативи остават без адресат - поделенията на ИАГ).*

- *Ниската цена на комплексните лесоустройствени проекти. От приемането на Наредба № 6 в края на 2002 г. и на приложението, по което се остойностяват проектите, до края на 2009 г. реалното посъкпване на 100 единици лесоустройствена продукция е над 100 %. Т.е. коефициентът за индексация вместо 2.0 до 2010 г. беше 1.87, а за следващите обекти, в т.ч. за 2011-2012 г., е намален на 1.4! (За инвентаризация и планиране у нас сега средно се плаща около 8 лв./ха, през 2009 г. беше 13 лв., а в страните от Централна и Източна Европа цената е средно между 15 и 25 евро/ха, при значително по-малък обем от работа.) Едно от последствията е, че лесоустройствените фирми не винаги могат да си позволят да назначават пълния брой таксатори-проектанти, който поради увеличаване на сложността и изискванията за качество постоянно се увеличава (за единица площ). Просто „недокомплектовката“ е най-прекия път да се компенсира ниската цена на проектите, както и задържането на несъответстващ на отговорностите размер на възнагражденията. Това натоваарва изключително много специалистите и повишава вероятността от грешки, допускат се и компромиси с точността и качеството на проектите. Освен това стана почти невъзможно да се намерят временни работници за технически дейности на терена и най-вече за боядисване на граници на отдели. (Възнагражденията в строителството и в туристическия сектор са многократно по-високи и привличат потенциалните изпълнители, в т.ч. техници лесовъдци.)*

- *Липсва работеща система за обмен на информация на междуведомствено ниво (с МЗХ и службите по ЗГ и с АК/МРРБ). Това е цяла одисея, която изисква повече време за анализ, но резултатите винаги рефлектират върху изпълнителите и крайното качество на продукта. Редовно получаваме актуални цифрови модели и ортофотоснимки средно с 1-3 месеца закъснение, след*

110 години лесоустройство в България

подписване на договорите, а без тях все едно работим „на сяло“. Това е само една от причините, поради която настояваме отдавна провеждането на конкурсите за определяне на изпълнител на ГСП да става още в предходната година.

- *Нарушена е връзката наука - производство, дори е налице недоверие и съперничество.* Вместо развитието на технологии и налагането на иновации в практиката научни звена (или отделни личности от ЛТУ) започнаха открито и съвсем нелоялно да се конкурират с фирмите изпълнителки в производствената сфера. Тази нечестна конкуренция е неприемлива, защото като състезателен елемент на конкурсите ЛТУ (или НИС към ЛТУ, което е същото) използва технически средства (МПС, компютърна и друга техника, софтуер), офиси и пр., които са за учебни цели, а не за производствени, като повечето от тях не са купувани, а са дарявани с учебна цел. В дейността участват преподаватели (с цялото ни уважение към тях!), които са на трудов договор на друго основание, едновременно имат ангажменти по други проекти, вкл. международни, а същевременно са и лесоустроители, наравно с тези от фирмите, които само от това се препитават. Тази специфика на изпълнителя ЛТУ не му позволява да изработва проектите в нормалните срокове и с нужното качество (по признание на някои от възложителите им). В резултат, освен сянката върху гилдията, са налице предпоставки, които незаслужено могат да опетнят институцията ЛТУ, за което нас много ни боли.

Перспективи за развитие

Имайки натрупания дългогодишен опит и познания, можем да посочим следните най-важни възможности за развитие, които ще доведат до напредък на горската инвентаризация и планиране. За радост някои от тях са постановки на новоприетия Закон за горите, но други са предмет на добра воля и управленска далновидност. - Най-добрата възможност пред законодателно установените ГСПЛ/Пр (считано от 2011 г.) е, че в настоящия момент е в ход *изработката на новата наредба, която регламентира дейностите по инвентаризация, картиране, категоризация, горскостопанско планиране, лесоустройство и противопожарно устройство и планиране.* Работната група този път е съставена от експерти, учени, преподаватели и практикуващи лесоустроители, вкл. от частните фирми. Това дава по-големи шансове за този най-важен за дейността ни документ, защото по-добрата нормативна база е гаранция и за горскостопанската практика, която ще получава съответно по-добър краен продукт. С новата наредба ще се регламентират фактически всички нови моменти, в т.ч. въведените Областни планове за развитие на горското стопанство (ОПРГС), разписването на съдържанието, обхвата и взаимоотношенията и на двата процеса (инвентаризация и планиране), което досега не беше правено, и други.

- *Икономическият елемент трябва да заеме своето подобаващо място в горското планиране.* Например може да се изработва бизнес план/анализ, който да служи за обосновка на заложените мероприятия, да показ-

ва доколко икономически жизнен е ГСПЛ/Пр и съобразно това планът да се приема или да се отхвърля. Само такъв сериозен икономически анализ може да обоснове размера на необходимите „зелени“ инвестиции (за т.нар. зелени стопанства), за които ДГС ще търси финансов ресурс по установения законов ред (вкл. собствени фондове на ДГП). Такава, най-общо казано, е и водещата европейска практика в горскостопанското управленско планиране.

- Бъдещите ГСПЛ/Пр ще трябва по-осезателно да се обърнат към неизбежната „участ“ управляваните горскостопански единици (УГСЕ), в т.ч. ДГС/ДАС, *да сертифицират управлението на горите* по някои от основните системи: PEFC (призната от ЕК и приема за официална от повечето страни членки на ЕС) или по FSC. В тази връзка те трябва да имат такова съдържание и качества, които да насочват управлението още по-осезателно към добрите практики за устойчиво управление на горите.

- Според нас, независимо от вече извършените промени в структурата на ИАГ след влизане в сила на новия Закон за горите, отделът по инвентаризация и горскостопанско планиране (към Дирекция „Инвентаризация и промени в горските територии“ в ИАГ) заедно с „Агролеспроект“ ЕООД трябва да се трансформира в самостоятелна структура/служба - например „Национална информационна система за горите и горското стопанство“. Такава структура ще може да управлява цялостния процес по лесоустройство, ще възлага и/или ще контролира горската инвентаризация и планирането, ще ги приема и ще ги съхранява, ще предоставя и ще приема обратно изработената от изпълнителите - частни фирми, графична и атрибутивна информация, ще обработва отчетите на ГФ, ГС, ПР и други, подавани от ДГС/ДАС, ще прави анализи и прогнози за развитието на горското стопанство. Крайно време е да се разбере, че информацията от ГСПЛ/Пр и обратната информация от тяхното изпълнение е първоизточник и най-важен елемент на горскостопанската политика и на цялостното стопанисване. Т.е. отговорността там е най-висока, всичко друго е следствие и управленско умение. Нека да кажем, в навечерието на 110-годишната му история, че днес „Агролеспроект“ единствен заслужава тази голяма отговорност, право и привилегия. Сегашният технологичен, технически и управленски капацитет и потенциал за развитие на тази институция, поставени в светлината на новия Закон за горите, най-пълно и адекватно и с много малко трансформации ще може да отговори на едни такива високи изисквания. Същевременно фирмата ще освободи потенциал от кадри, чиито имена и днес са утвърдени в бранша. Техните нови фирми ще бъдат на пазара (както са и сега, но под обща шапка) подобно на действащите сега няколко частни фирми, като съхранят и развитият общия капацитет за лесоустройство.

Препятствия за по-нататъшното развитие
В следващите години, въпреки постановките на новия Закон за горите, ще продължават да са в сила редица заплахи, които могат да възпрепятстват развитие-

то на инвентаризацията и горскостопанското планиране в България. Някои от по-важните опасности, вкл. породени от него, според нас са:

- *Разделянето на единното лесоустройство на две групи:* инвентаризация + изработка на картен материал + лово- и противопожарно устройство и планиране (заплащани от гържавния бюджет) и горско планиране (заплащано от собственика/упълномощената ГСЕ), които да могат теоретично да се извършват от различни изпълнители. Това разделяне дава много добра почва за „доброжелатели“, които си мислят, че може механично да се отдели работата по инвентаризация от процеса планиране, като забравят, че и двете трябва да се правят на място в гората и по едно и също време. Някои хора явно виждат в горското планиране добър и лесен източник на допълнителни приходи, като допускат, че ще вземат наготово данните от инвентаризацията (осигурени от таксаторите на терена) и от някой кабинет или канцелария ще планират мероприятията. От друга страна, не е допустимо планирането да се извършва от самите стопанисващи. Тук аргументите са толкова очевидни и толкова много, че е излишно да ги посочваме.

В светлината на казаното основната заплаха виждаме в това, че, с нарушаването на комплексния характер на дейността по изработка на горскостопанските планове чрез допускането на различни изпълнители в различно време по един и същи предмет и с относително еднородни изходни данни и показатели, се създават предпоставки за влошаване на качеството на горскостопанското планиране, оскъпява се самият процес, удължават се сроковете и други.

- В бр. 3/2011 г. на сп. „Гора“ опровергахме изказани от известни специалисти твърдения за горската инвентаризация и планирането.

- *С новия закон се отне силата и значението на устройствения момент, целостта и постоянството на лесоустройствената база - границите на ГСЕ (на ДГС/ДАС), т.е. на тези досега постоянни планови и отчетни (статистически) и контролни единици.* Някои директори на ДГП вече правят ново горскостопанско деление на страната. Тази „гъвкавост за стопанските ръководители, които искат по-добре да могат да си планират и ефективно да осъществяват дейностите“, обаче застрашава основни принципи на лесоустройството, горската отчетност (постоянство и равномерност - но в определени и постоянни граници!), контрола, воденето на различни политики и т.н., но също така противоречи на другите устройствени закони и европейските модели на регионална политика (в ГС). Вероятно това ще затрудни и възприетия вече формат на подаваните данни за съпоставимост с EFISCEN (моделът за сценарии на Европейския горски институт). Противоречи дори на някои основни пазарни принципи.

Неприемливи са и някои решения за трансформиране на ловни участъци - изцяло (административно) или само в ловностопанско отношение, на части или на цели територии, дори анклав към или от съседни стопанства. Много често подобни решения противоречат на самата ловностопанска наука и практика.

- *Натрупаните през последните двадесетина години негативи в сектора не могат да не се отразят на лесоустройството, защото то не е изолирано от цялостната ни горскостопанска практика.* Със съжаление трябва да кажем, че не виждаме съществени и по-добри постижения в сектора през всичките тези години. Загубихме и едни от най-добрите си кадри, които системата превърна от мислещи и можещи специалисти в обикновени изпълнители, някои от които дори не стъпват вече в гората. Това не може да не се е отразило и върху нашата лесоустройствена практика, върху нейното възприемане от останалите лесовъди. Много от тях започнаха буквално да злословят срещу лесоустройството и лесоустройтелите, срещу фирмите, в които те работят (основно към частните), и срещу някои от нас - техните представители. Битува схващането, че лесоустройтелите много печелят. Някак настрани остават фактите, че при нас се плащат относително високи възнаграждения, но съотносими на огромната отговорност, рискове и условия на труд! Такива изказвания настроиха немалка част от лесовъдите негативно към нас, а вероятно и изобщо към нашата гилдия. Но нека погледнем реално на нещата и да си отговорим поне на следния въпрос: *Къде и кой в горския сектор развива и прилага най-съвременни технологии и създава продукт, който е на европейско и световно ниво?* (изключваме гървопреработването, което е индустрия). Признанието може да се намери в няколко доклада на именити чужди експерти, анализиращи горския сектор на България.

Реална е опасността от маргинализация на бранша и дори от възстановяване на съществуващия до 1997 г. монопол при проектирането. През последните 5-6 години на пазара едва се задържат няколко от новосформираните частни лесоустройствени фирми на иначе изтъкнати колеги от бранша, което провокира напрежение и липса на устойчивост в цялостното развитие на бранша.

За да не преповтаряме слабостите

Както някой ще отбележи, за редица от проблемите тук се говори не за първи път. Дори някои от въпросите бяхме поставяли за решаване още на 100-годишнината на лесоустройството у нас. Едни проблеми вече са решени и тях посочваме като постижения, други все още не са. Някога сме мислили с един цял ревизионен период напред, което е професионален навик и опит. *Трябва ли обаче още един ревизионен период да отминем, за да констатираме отново слабостите, за които тук се говори?* За съжаление всичко това не зависи от нас - лесоустройтелите.

Нека отгадем заслужената почит на всички лесоустройтели, които с воля и сърце са работили през 110-те години за утвърждаването на нашата професия като водеща за развитието на горското стопанство на България. Без да го афишират специално, те на дело ни показваха, че лесоустройството е фундаментът на устойчивото горско стопанство. Наш дълг е да продължим да изпълняваме този завет, както и да го развием съобразно реалностите на XXI век.

Да подобрим нивото на лесоустроителното проектиране

Инж. Любислав КОВАЧЕВ - управител на „Кавеко инженеринг“ ООД

Реформите в горския сектор през последните години, в стремежа за нещо по-добро, водят основно до смяна на имената на горскостопанските единици, както и до размятане на управляващите ги на всички нива. Намаляват се средствата, планирани за издръжка на горския сектор, и се увеличават административната и бюрократията. В резултат вместо очакваното подобряване горският сектор се обезличава все повече.

Въпреки че над една трета от територията на България е покрита с гори, горската администрация е само управление към Министерството на земеделието и храните.

Горите заемат най-вече планинските склонове, повечето от които са стръмни и труднодостъпни. За да можеш да получиш от горската продукция, трябва да вложиш във висококвалифициран интелектуален труд, какъвто полагат лесоустроители, лесничии и всички горски служители, които се грижат за гората - планират, стопанисват, охраняват, гасят пожари, контролират нейното правилно и пълноценно използване. И когато трябва да получат нещо за положения труд, средствата отиват за издръжката на администрация и в бюджета на държавата. А държавата не връща полагащото им се.

По отношение на лесоустроителното проектиране трябва да се отбележи, че разделянето на инвентаризацията на горските ресурси и планирането на тяхното развитие и използване има ефект само от финансов гледна точка - намаляват се бюджетните разходи за сметка на горскостопанските единици. Разделянето на изработката на един горскостопански план на две части ще донесе само негативи: дублиране на дейности, удължаване на времетраенето за изработка, оскъпяване, липса на гаранции за качество.

Планирането не бива да се извършва от местните кадри не защото им липсва квалификация или опит, а защото са ангажирани с изпълнението на конкретни задачи в определен район.

Невъзможно е планирането да се извърши и от бюрата на научните работници и преподаватели, защото много голяма част от него е на терена. Науката би била много по-полезна, ако по адекватен начин свежда постиженията си до практиката.

Независимият проектант или експерт не е пряко свързан със стопанската дейност на предприятието. Той не е обременен от задълженията си към него за изпълнение на задачите и плана през настоящата или следващата година и има по-глобален поглед върху нещата. Лесоустройство, т.е. инвентаризация на горските ре-

сурси и планиране на тяхното използване, ще се извършва и в бъдеще, независимо от възможните видоизменения или форми. Сега в тази дейност има доста проб-

леми, на които не се отделя достатъчно внимание.

1. Организацията на провеждане на ОП за изработване на ЛУП би трябвало да претърпи корекции. Конкурсите трябва да се провеждат до края на март, за да се осигури достатъчно време в началото на май да се сключат договори и да започнат теренните работи. Сега договори се сключват след началото на юни. Осигуряването на повече благоприятно време за теренна работа би повишило нейното качество.

2. Взаимоотношенията на Изпълнителната агенция по горите с администрацията на Министерството на земеделието и храните и Агенцията по геодезия, картография и кадастър също трябва да се коригират. Обектите, предмет на ЛУП, са известни една година по-рано, която е напълно достатъчна за осигуряване на необходимите изходни данни и материали - цифрови модели на КВС, ортофотоизображения, кадастрални карти и груги. Досегашната практика показва, че тези дейности започват в началото на юни и отнемат между един и два месеца след подписването на договорите.

3. В последните години все по-често се обръщаме към добрите европейски практики, но не е ли по-добре, преди да ги проучим, да се обърнем към нашите практики в другите стопански отрасли. В строителството например проектите задължително се изработват и контролират от специалисти, получили степен за пълна проектантска правоспособност, за което се изисква определен трудов стаж в проектирането, а не просто трудов стаж в системата на строителството. Същото се отнася и за архитектите, ландшафтните архитекти, конструкторите и останалите инженерни специалности. В системата на горите обаче получаващ удостоверение за упражняване на лесоустроителна практика след доказване на изискуемия стаж в системата на горското стопанство. За оформянето на добър проектант, включително лесоустроител, са необходими години специализирана практика.

4. Качеството на техническите задания за изработка

на лесоустройствен проект не винаги е добро. В стремежа си да покажат своята висока квалификация и компетентност някои автори вменяват на лесоустройството несвойствени задачи, извън обхвата на нормативните документи - изработка на карти с хоризонтали, на ортофотокадри, на инвестиционни проекти, а в същото време в техните разработки липсват списъците на землищата, които трябва да се инвентаризират. Разширяването на задачите на лесоустройствените проекти би допринесло за повишаване на визуализацията на извършената работа, но тези дейности трябва да бъдат финансово обезпечени, което липсва в досегашната практика.

5. От много години се говори за лошото състояние на транспортната инфраструктура на горскостопанските единици. По-разумно е в нормативния документ за изработване на устройствен план вместо досегашните формални изисквания за „проекти“ за ремонт и строителство да се направи инвентаризация на съществуващата пътна мрежа по вид, състояние и ка-

чество, както и план за нейното развитие. За да бъде извършено това обаче, трябва да се предвидят необходимите средства.

6. Липсата или ограниченото разпространение на научно-техническа информация води до значителни трудности за качествено изпълнение на лесоустройствени дейности.

Всичко изброено дотук, непрекъснатото намаляване на планираните средства, а в същото време увеличаване на обема на дейностите в рамките на договорените стойности, нередовното заплащане от бюджета и стопанските субекти едва ли ще доведе до изпълнение на повишените изисквания към качеството.

110-годишнината от първото устройване на горите в България е добър повод да направим равностойка на извършеното досега, да загърбим гребните сметки и неразбирателство и да направим в рамките на своите възможности всичко необходимо, за да запазим и подобрим в бъдеще нивото, до което е достигнало лесоустройственото проектиране.

Гори и икономика

Новите аспекти в оценката на горските имоти

Доц. Даниела ГЕОРГИЕВА, гл. ас. инж. Ивайло МАРКОВ, доц. Иван ПАЛИГОРОВ - Лесотехнически университет, доц. Груд ПОПОВ - Институт за гората

В нашата страна оценката на гори практически се осъществява от 1999 г., с влизането в сила на Наредба № 32 за оценка на гори и земи от горския фонд. През 2003 г. тази наредба бе отменена и бе приета Наредба за определяне на базисни цени, цени за изключените площи и учредяване право на ползване и сервитути върху гори и земи от горския фонд (обн. в ДВ, бр. 39 от 2004 г., бр. 6 от 2005 г., бр. 1 от 2007 г., бр. 38 от 2010 г.).

Редица обстоятелства, свързани с промени в оценителската дейност, спазването на европейските стандарти за оценяване, изискването за определяне на пазарна цена на горските имоти, новия Закон за горите, измененията в Закона за независимите оценители (ЗНО), наложиха приемането на новия нормативен документ - Наредба за оценка на поземлени имоти в горски територии (обн. в ДВ, бр. 63 от 16.08.2011 г.).

Новото е, че оценките на горските имоти ще се изготвят от независими оценители на поземлени имоти в горски територии и отпадат регионалните комисии по оценка на гори. След като оценителят е регистриран по реда на ЗНО, той има право да изготвя и да подписва доклад за оценка на поземлени имоти в горски територии. Начинът на проверка и контрол на оценителския доклад е посочен както в наредбата, така и в ЗНО. Другите основни аспекти в Наредбата са свързани с определянето на пазарна и нормативна цена на горските имоти.

Пазарна цена за поземлените имоти в горски територии

Новото при изготвяне на оценките е въвеждането на подход, свързан с определянето на пазарна цена за гор-

ските имоти. Съгласно чл. 6, ал. 1 от Наредбата „пазарна цена на поземлен имот в горска територия е наричаният израз на осреднените цени от сделки с поземлени имоти в горски територии от различни видове възмездни разпоредителни сделки, сключени в рамките на 12 месеца преди датата на възлагане на оценката и вписани в Службата по вписванията по местонахождението на имота“.

Оценителят определя пазарна цена за горския имот като средна от цените на пазарни аналози по метода на сравнителните продажби. В случаите, в които не може да се определи пазарна цена поради липса на информация, могат да се използват пазарните цени за поземлените имоти в горски територии за населеното място, в което попада имотът, от бюлетин.

От своя страна, Изпълнителната агенция по горите всяка година ще издава и публикува на електронната си страница бюлетинът за пазарните цени на поземлените имоти в горски територии по населени места.

Нормативна цена на поземлени имоти в горски територии

Нормативните цени се определят в различни случаи, а методиката за тяхното изчисляване е посочена в нормативен документ, като се вземат предвид факторите, които влияят върху равнището на пазарните цени. От гледна точка на целите, които обслужват, нормативните цени поставят при относително равностойни условия продавачите и купувачите, които в различна степен са ограничени да ползват информация от пазара. Определянето на нормативни цени до голяма степен ориентира участниците на пазара и създа-

ва предпоставки за неговото активизиране. Нормативните цени на поземлените имоти в горски територии се изготвят по методологията за определяне на базисни цени от досега действащата Наредба за определяне на базисни цени, цени за изключените площи и учредяване на право на ползване и сервитути върху гори и земи от горския фонд с някои корекции и уточнения. При оценка на земята цената ѝ според типа местораствение в приложение № 1 и добавката според категорията на населеното място в приложение № 3 запазват нивото от 2010 година. Отпада коефициентът за местоположение.

В приложение № 2 са посочени курортните местности и курорти от национално и местно значение. При оценка на насажденията се запазва досега действащата методология за оценката им и се въвежда методът за опростена стойностна оценка чрез парични таблици. Паричните таблици са удобен и бърз способ за определяне на паричната равностойност на отделно дърво или насаждение.

Този подход може да се прилага при изготвяне на стойностни оценки на горските имоти при площ на имота над 50 ха, както и при издаване на актове за държавна собственост, делба, уедряване на имоти, при изчисляване на застрахователна и ипотечна стойност.

В приложенията, свързани с определяне на стойността на насажденията, също има редица изменения: цените на дървесината в приложение № 4 са намалени средно с 10.5 % спрямо нивото от 2010 г.; разходите за сеч и първична обработка на дървесината в приложение № 10 са намалени средно с 1.1 % спрямо нивото от 2010 г.; разходите за извоз в приложение № 12 са намалени средно със 7.1 % спрямо нивото от 2010 г.; разходите за създаване на насаждения в приложение № 14 запазват стойностите си от 2010 година. При тяхното изчисляване отпада корекцията с прогнозната пълнота.

Корекционните коефициенти на зоните за защита от урбанизация в приложение № 22 и пазарният множител, според категорията на населеното място, в приложение № 23 запазват стойностите си от 2010 година.

Цени при различните видове сделки с горски имоти

Механизмът на ценообразуване е запазен по досегашния ред.

Цените при промяна на предназначението, правото на ползване, сервитути, правото на строеж се определят само въз основа на нормативната цена.

Тук трябва да се отбележи, че при определяне на цените при промяна на предназначението по досегашния механизъм се прибавя и стойността на дървесината „на корен“ в сегашна възраст.

При оценки, свързани с определяне на цени за право на ползване, сервитути и право на строеж, в заключението на оценителския доклад задължително се посочва и стойността на дървесината „на корен“ в сегашна възраст.

При определянето на цени при продажба, уедряване, апортни вноски, издаване на актове за държавна собственост, делба стойностите на обезщетенията при отчуждаване на поземлени имоти в горски територии и други случаи, за които нормативен акт изисква оценка на имота, се изчисляват две цени - пазарна и нормативна, като за цена на имота се приема цената с по-голямата стойност.

Въведен е различен начин на ценообразуване при срочните и безсрочните сервитути.

Цените за учредяване на право на сервитут и ползване върху поземлени имоти в горски територии са на-

малени за срок от 10 години. Целта е да се прави периодична актуализация на цените, тъй като срокът от 30 години, който действаше досега, е твърде дълъг. Въвежда се механизъм за определяне на застрахователна и ипотечна стойност на поземлени имоти в горски територии.

Оценяване

Изяснен е начинът на изготвяне и докладване на оценките. Регламентирано е в докладите за оценка да се посочва задължително цената на имота, в т.ч. пазарната и нормативната, както и цената, за която се извършва оценката. При невъзможност да се определи пазарна цена, това изрично се записва в заключението на оценителския доклад.

След приемане на Методиката за определяне на обезщетението за обществените екосистемни ползи от горските територии се предвижда промяна в методиката за определяне на базисна цена на горските имоти, която да отразява оценката и на екосистемните услуги.

Обективна и актуална оценка на горските ресурси е необходима за тяхното ефективно и дългосрочно управление поради екологичното, социалното и икономическото им значение за обществото в условия на намаляване и ограничаване на горските ресурси в световен мащаб.

За регистрацията на независимите оценители на поземлени имоти в горски територии

Съгласно § 33, ал.1 от ПЗР на ЗГ лицата, които са били вписани в публичния регистър по чл. 39, ал. 2 от отменения Закон за горите за дейността „оценка на гори и земи от горския фонд“, могат да се впишат по право в публичния регистър по Закона за независимите оценители до 8 март 2012 година.

За целта е необходимо да подадат следните документи в Камарата на независимите оценители:

- заявление за вписване в Регистъра на независимите оценители на физическо лице по реда на чл. 15 от ЗНО;
- анкетна регистрационна карта - образец 1;
- саморъчно заверено копие от удостоверение за завършен курс за оценка на гори и земи в горския фонд;
- саморъчно заверено копие от дипломата за висше образование;

- оригинал от свидетелство за съдимост;

- декларация - образец 2;

- декларация - образец 3;

- копие от платежно нареждане за заплатена такса за вписване - 120 лв.;

- диск с Анкетната карта за регистрация - образец 1. За повече подробности вижте в сайта на Камарата на независимите оценители в България www.ciab-bg.com. Лица, които не са били вписани в публичния регистър по чл. 39, ал. 2 от отменения Закон за горите за дейността „оценка на гори и земи от горския фонд“ и притежават удостоверение или диплома за завършен курс за оценка на гори и земи в горски територии, както и висше лесовъдско образование, трябва да положат изпит за придобиване на правоспособност по реда на чл. 8 от Закона за независимите оценители. След успешно положен изпит те могат да се регистрират в Регистъра на независимите оценители, като посоченият срок за тях не важи.

Лица, които работят в структурите на Изпълнителната агенция по горите, също имат право да осъществяват дейността по оценка на поземлени имоти в горски територии и е добре да се пререгистрират в посочения срок. След изтичането на срока ще трябва да полагат изпит за придобиване на правоспособност.

Потенциал и перспективи в България

Повече от десет години след възстановяване на собствеността на горите горският реституционен процес в страната може да се смята за приключен. Той възстанови институцията на частната горска собственост и социално-икономическата прослойка на частните горовладелци. Формалната реституция обаче не разреши проблемите на модерното многофункционално частно горовладение. А тези проблеми са свързани със законосъобразното, екологосъобразното и икономически ефективното стопанисване на недържавните гори. Решаваща в мудното протичане на процеси-те се оказа неподготвеността на голяма част от собствениците на гори, че горската собственост носи не само права, но и немалко задължения.

Горовладелците притежават ограничено имуществено право върху горските ресурси. Те имат право да добиват дървесина в обем, който не надхвърля предвидения в разработения за конкретния имот горскостопански план. Задълженията на собственика са многостранни и са свързани с провеждане на ползването съгласно законовите изисквания. Според чл. 29 от новия Закон за горите те трябва да упражняват правото си на собственост по начин, който не влошава състоянието и не причинява вреда на други собственици на гори и земи от горския фонд или на обществото. Друго важно задължение за собственика, произтичащо от чл. 133, ал. 1, и чл. 188, ал. 2, е опазването на горите и земите от горския фонд, което включва тяхната защита, охрана и контрол. Близко 13 % от националния горски фонд към 2010 г. е частна собственост. Други 13 % са общинска собственост, като статутът им в много отношения е сходен с частните гори. Недържавни гори са разпределени върху повече от 669 000 имота, така че средната големина на една кадастрална единица е много под необходимата за ефективно стопанисване площ, която трябва да е поне 50 хектара. Близко 93 % от недържавните горски имоти са под 20 декара и по доскорошния Закон за горите тези горски територии не беше задължително да бъдат устройвани. В този смисъл частните гори до неотдавна убягваха от горскополитическия инструмент на лесоустройственото планиране.

Според Изпълнителната агенция по горите близо една трета от икономически активното население на България е ангажирано с частна горска собственост. Нововъведените в собственост физически лица образуват крайно хетерогенна социална група. Една малка част от нейните членове има отношение към горското стопанство или разполага с познания, средства и физическа възможност да стопанисва и ползва горския си имот. Сред горовладелците се срещат хора на различна възраст, с различно образователно ниво, живеещи често на стотици километри от собствеността си. Вследствие на петдесетгодишното прекъсване на съществуването на частната горска собственост и нейното раздробяване чрез унаследяване значителна част от частните гори преди национализацията днес не са собственост на конкретно лице, а на големи и трудни за управление наследнически общности. Горскостопанската дейност, характеризираща се с продължителен период на стопанско въздействие, в частните гори често е зле обезпечена финансово, плановият хоризонт на горовладелците е твърде ограничен, има стремеж към експлоатация на гората.

Неуредените въпроси по охраната и защитата на горските територии често излагат ресурсите им на силния натиск на браконьерско ползване. Разпокъсаната дребна и анонимна горска собственост е обект на нелегална или полунелегална сеч, която влошава горските екосистеми и отклонява доход от собственика към „сивата“ икономика.

За да функционира успешно всяка горскостопанска единица в рамките на пазарното стопанство, е жизнено необходимо тя да генерира доход. Част от този доход при всеки стопански оборот трябва да бъде реинвестиран обратно в собствеността, за да гарантира нейното физическо и икономическо съществуване. В условията на съществуващите проблеми обаче значителни парични потоци от горския ресурс се отклоняват или чрез неадекватните действия, съответно бездействието, на горовладелците се възпрепятства тяхното осигуряване. Така маломерната, зле организирана, слабо защитена и неефективно управлявана частна горска собственост в дългосрочен план не може да бъде конкурентоспособна пред другите форми на собственост. Тя губи своята атрактивност като инвестиция, а най-вече може да влоши състоянието на горските екосистеми.

Често притежателят на горски имот не е в състояние да обезпечи технологично и финансово необходимите горскостопански дейности. Некомпетентният собственик с кратък планов хоризонт е склонен да разглежда гората си като статична система, като интегрална част от своето имущество, от която се очакват единствено приходи. Същевременно той не желае или не е в състояние да осигури средствата, необходими за поддръжката на горските територии в добро състояние, осигуряващо устойчивото развитие на база своевременно възпроизводство.

За да се разрешат успешно тези проблеми, частният горовладелец има две алтернативи. Да предостави гората си за стопанисване и ползване на специализирани дърводобивни фирми или да потърси сдружение с горовладелци с еднопосочни интереси, чиито имоти са близо на терена. Договорите за законосъобразното ползване на горска собственост с добросъвестни дърводобивни фирми са легитимна практика по целия свят и могат да решат част от проблемите на частното горовладение в България. Проблемът, с който не може да се справи тази форма на ползване, е отклоняването на финансов ресурс от гората. Тъй като горовладелецът най-често продава дървесина на корен, т.е. суровина, необработен продукт, неговият дял от принадлежна стойност в горскостопанската производствена верига е минимален, а често и оценен несправедливо ниско. Успоредно с това разходите по стопанисването и възпроизводството на ресурса остават изцяло за частния горовладелец. В дългосрочен план тази диспропорция може да доведе до декапитализация на частната горскостопанска единица и до нейната деградация.

Една много подходяща алтернатива на индивидуалното стопанисване или ползване чрез дърводобивни фирми е кооперативното горско стопанство. За сдружено или кооперативно горовладение говорим, когато група притежатели на горски имоти от пространствено близки горски територии основат по своя инициатива обслужващо предприятие (горска кооперация), на което делегират

определени лесовъдски и търговски дейности, свързани със стопанисването на горския ресурс, преработката, съхранението и търговията с дървесните и недървесните продукти. Най-общо такава кооперация представлява обединението на разпокъсания горски ресурс в едно икономически стабилно, професионално и демократично управлявано кооперативно предприятие. Задачата на това предприятие е да ползва, стопанисва и охранява концентрирания горски ресурс, под компетентния мениджмънт на инженер лесовъд, както и на икономически и юридически образован персонал. Многообразието на формите на това сдружение е голямо и е проявление както на кооперативните принципи, така и на свободата на договаряне, характерна за пазарната икономика. Едната крайна алтернатива е кооператорите да запазят изцяло контрола над ресурса си, като биват подпомагани от сдружението само при някои горскостопански дейности като опазване, защита, горскостопанско планиране, добив, транспорт и пласмент на дървесина. Другата крайна алтернатива е обединението им в идеални части, в което горовладелецът влага своя ресурс като своеобразен акционерен капитал. В този случай на края на всеки отчетен период той получава своя процентен дял от печалбата на кооперативното предприятие.

По принцип кооперацията няма за цел да генерира за себе си печалба, а да направи по-ефективна дейността на отделните кооперативни стопански единици. Положителният финансов резултат на предприятието в края на всяка година се разпределя на кооператорите, като се задържа единствено т.нар. кооперативен излишък, необходим на сдружението да съществува като правен и стопански субект.

Какво може да предложи на своите членове горовладелската кооперация като икономическа форма за стопанисване? На първо място - широки набор от горскостопански, устройствени, търговски, правни и логистични услуги. Освен това тя осигурява представителството на членската си маса при нейното взаимодействие с държавните горски власти. Организира цялостната горскостопанска дейност по професионално отговорен начин, като се отчита редовно на Общото събрание на кооператорите. Чрез обединения горски ресурс ползването от горите се разпределя равномерно върху различни по възраст и вид горски участъци, като по този начин се облекчават отделните имоти и се възпрепятства тяхната прекомерна експлоатация. Както се вижда, това са необходими условия за устойчивото стопанисване на горски екосистеми.

Ако подложим на икономически анализ едно такова обединение, ще установим, че то реализира редица икономии от голям обхват и от широк производствен спектър, което му дава значителни конкурентни предимства пред индивидуалното стопанисване, както и по-широка капиталова база. То осигурява на сдружените горовладелци по-добър достъп до пазара на материални активи, трудовия пазар за квалифицирана и неквалифицирана работна ръка, кредитния пазар, информацията за пазара и притежава утвърдени дистрибуционни канали за продукцията. Организираната форма на стопанисване прави икономически достъпно управлението на частните гори от лесовъдски и пазарнокомпетентни кадри. Горската кооперация защитава горовладелеца и горския ресурс от прекалено суровите пазарни условия, като се явява буфер между тях и чисто финансовите интереси на дърводобивната и дървопреработвателната промишленост.

Кооперацията е способна да максимализира размера на принадлежната стойност, която остава при ресурса по производствената верига на горския сектор. Често сдружението поема първичната обработка на дървесината и нейното транспортиране и склади-

ране. Сдруженото горовладение разполага с финансовия и управленския ресурс да организира преработвателни звена със значителна дълбочинна преработка на дървесината. Кооперацията е идеалната платформа за упражняването на многофункционално частно горско стопанство. Тя е в състояние да събира, преработва и пласира недървесните горски ресурси, както и да печели от екологичните и социалнозначимите функции на гората.

Ползите от икономическата форма на стопанисване „горовладелска кооперация“ не са само материални, но и идеални. Сдруженото горско управление може да реализира устойчиво лесоползване поради това, че то осигурява приемственост, последователност и спазване на държавните рестрикции в по-голяма степен от индивидуалното горско стопанство. С оглед на продължителните производствени цикли, простиращи се на поколения, това негово предимство е от голяма важност. Кооперацията успява да запази по-голяма част от принадлежната стойност по производителната и пазарната верига за сдружените горовладелци, подобрява социалния им статус, нейната икономически успешна дейност създава заетост и данъчни постъпления в иначе структурно слаби райони. Обединеното горовладение води до отъждествяване на местното население с принадлежащите му горски ресурси и оттам до по-отговорното му отношение към тях, както и до повишаване на цялостното екологично съзнание.

Трябва обаче да се подчертае, че реномето на кооперативната форма на стопанисване на ресурси в нашата страна не е особено добро. Това се дължи изцяло на характерния за цяла Източна Европа негативен опит с насилствена колективизация и национализация на частните средства за производство в средата на XX век. Кооперацията преди всичко е доброволно сдружение на икономически активни частни лица с осъзнат общ материален интерес. Една модерна горска производителна кооперация спазва правата на частните собственици, правилата за разпределение на кооперативния излишък и има демократичен начин на самоуправление.

Българската горска кооперация не е плод на тоталитарно управление. Нашите горовладелски кооперации са възникнали основно след 1922 г. и са преживели своя разцвет малко преди промените от 1944 г., т.е. те са едно чисто „капиталистическо“ формиране, възникнало в условията на класическо пазарно стопанство. През периода 1944-1989 г. в България не е имало горски кооперации поради факта, че гората е била изцяло държавна собственост.

Въпреки явните сравнителни предимства на кооперацията пред другите икономически форми на управление на частното горовладение нейното разпространение в България засега е слабо - едва 0.6 % от всички частни гори са сдружени. Но има много позитивни примери за успешни горски производителни кооперации с идеална собственост, най-вече на територията на РДГ - Смолян, като общият им брой е над 40. Нещо повече, някои от тях са се превърнали във важен местен икономически фактор и техните ръководители като Анелия Почеканска (ГПК „Гора“), Стойчо Глухов (ГПК „Борика“) и много други са добре познати на държавните горски стопанства и на общинските власти като отговорни и иновативни кооперативни предприемачи. Те се занимават не само с дърводобив, но и с редица други съпътстващи дейности в интерес на гората и нейните собственици. Популяризирането и анализът на техния модел за управление на горскостопанската дейност, икономическите и лесовъдските успехи ще допринесат за обединяване на много индивидуални горски стопани в районите на България с преобладаваща частна горска собственост.

Инж. Павлин БОГДАНОВ

Как се ползва частна гора

Промените в законната уредба породиха въпроси относно новите начини, по които частните собственици да стопанисват и ползват горите си. На тези въпроси отговаря д-р инж. Станислав Лазаров - управител на фирма за консултантски услуги и дейности в горите „Форест арт“ ЕООД.

- Д-р Лазаров, какви документи трябва да притежава собственикът на частна гора, за да я стопанисва и ползва?

- Собственикът трябва да разполага със законово удостоверение за собственост върху гората, най-често това е нотариален акт. В случай че собственикът е починал, се изисква удостоверение за наследници. Към нотариалния акт е необходимо да има скица от съответната Служба по геодезия, картография и кадастър, която показва местоположението и характеристиките на имота. Изисква се и документ за извършено трасиране на границите на имота на терен от правоспособен геодезист. Управлението на горски имоти с площ над 50 ха се извършва съгласно горскостопански планове, а за тези с площ под 50 ха е необходимо да се разработят горскостопански програми. В повечето случаи имотите на физически и юридически лица са с площ под 50 ха, което означава, че за управлението им се изисква горскостопанска програма.

- Кой разработва горскостопанските програми и какво трябва да съдържат те?

- Важно е да се отбележи, че горскостопанската програма или план могат да бъдат изработени само от лица или фирми, които притежават съответния лиценз за тази дейност. Най-общо една горскостопанска програма се състои от няколко основни части. Първата част включва обща характеристика на имота (собственост, местонахождение, площ, граници и др.), информация за наличие на ограничени вещни права (сервитути, ипотеки и др.) и/или други ограничения в ползването, функционална принадлежност на територията, наличие на защитени видове, санитарно състояние, ерозионни процеси и други. Втората част съдържа актуална таксационна характеристика на гората в рамките на съответния имот, в която са представени основни параметри като дървесен състав, пълнота, възраст, запас, вероятен добив на дървесина и други. В последната и може би най-важна част на програмата има информация за стопански мероприятия (сечи, залесяване и др.), които е необходимо да се проведат в имота през следващите 10 години. След изработването програмата трябва да бъде одобрена от Регионалната дирекция по горите, на чиято територия се намира имотът.

- Към кого трябва да се обърне собственикът, след като разполага с необходимите документи и какви са следващите стъпки?

- Съществуват няколко възможности за стопанисване на недържавните гори. Горите, собственост на физически или юридически лица, може да се стопанисват от горско стопанство, от лесоугод на частна практика или от фирма, регистрирана за частна прак-

тика в горите, като за това собственикът сключва договор за управление.

След като разполага със съответната горскостопанска програма, собственикът трябва да сключи договор с правоспособни лица или фирма, които да извършат маркиране на дърветата за сеч в съответствие с мерките, предписани в програмата. Въз основа на цялата документация лицензиран лесовъд издава позволение за сеч. След това, ако собственикът не притежава лиценз за извършване на дърводобив, трябва да наеме лицензирана фирма, която да извърши сечта и извоза. Транспортването на дървесината дървесина от гората става след издаването на съответното позволение от лицензиран лесовъд или фирма. След приключване на сечта лесовъдът, който е издал позволение за сеч, трябва да издаде протокол за освидетелстване на сечището.

Важно е да се знае, че един лицензиран лесовъд или фирма може да извърши всички необходими услуги - изработване на програма, маркиране на дърветата за сеч, издаване на позволение за сеч и транспорт на дървесината, както и освидетелстване на сечището.

- Кое е различното след влизането в сила на новия Закон за горите?

- Преди влизането в сила на новия Закон за горите частният собственик управляваше гората си в рамките на лесоустройствения проект на съответното държавно горско стопанство. Сега той има възможност да работи по горскостопанска програма, разработена специално за неговия имот и предварително да се информира дали е икономически изгодно да го стопанисва активно. Лицензираните лесовъди имаха право да маркират дърветата за сеч и да изготвят документацията, а контролът и издаването на съответните позволение беше задължение на държавните горски стопанства. Лесовъдите в горските стопанства, на чиято територия имаше по-голям брой частни гори, нямаха физическото време да изпълнят в срок задълженията си и да обслужват собствениците на гори. В много случаи това водеше до забавяне на дърводобивните дейности в частните гори и загуба на време и финанси от страна на горовладелците. Сега всички услуги, свързани с управлението на частната гора, и съответният контрол могат да се извършат и от лесовъди на частна практика и лицензирани фирми. Лицензираните лесовъди са приравнени по права и отговорности със служители по горите в горските стопанства. В този аспект собствениците на гори имат повече възможности за избор и могат да управляват по-ефективно и гъвкаво горите си.

Разговора проведе
Юлия СЪБЧЕВА

В Пловдив тази есен заложиха на „зеления“ бизнес и чистата енергия

Шестдесет и седмият Международен технически панаир в Пловдив се проведе от 26 септември до 1 октомври под мотото „Нов живот. Нови технологии“. Страната партньор на изложението бе Русия.

Въпреки кризата 884 директни изложители и 590 представителства на фирми от общо 44 държави участваха в изложението. Специалистите и обикновените посетители имаха възможност да се запознаят с най-новите технологии, машини и оборудване по щандовете на десетте тематични изложби. Над 80 са новостите, от които 31 са класифицирани като световни и 12 европейски. Глобалната тенденция, която се открии на тазгодишния есенен панаир, е новото отношение на бизнеса към природата, която продължава да бъде основен източник на ресурси. „Зеленият“ бизнес и чистата енергия са главен акцент на тазгодишния панаир. За първи път на 28 октомври в рамките на изложението бе проведен и Ден на зелената енергия. В изложбените палати и открити площи чуждестранни и български компании демонстрираха както големи съоръжения за използване на възобновимите енергийни източници и опазване на околната среда, така и решения, които лесно могат да се приложат от домакинствата, за да намалят енергоразходите си. За съжаление България заема 32-о място сред 35 страни, които предлагат най-атрактивни условия за производство на зелена енергия.

Неизменно и атрактивно присъствие и през тази есен в Панаирното градче имаха представителите на фирмите на водещите световни марки - STIHL и HUSQVARNA, които в сектора „Машиностроене“ се открояваха с щандовете на открито с традиционните си цветове.

Оранжево/сиво плюс зелено - това го знае всеки

Новият продуктов каталог на STIHL предлага голямо изобилие от изделия, разпределени в 17 раздела - от двигателни технологии до артикули за фенове, както и сертификатни марки на фирмата. Наред с доказалите се в практиката продукти са представени и световните нововъведения. Разширява се гамата от акумулаторни уреди, които са много практични, тъй като акумулаторните батерии на STIHL могат да се използват във всичките уреди с такава задвижване. Тези батерии са приложими и при богатия асортимент на градинските уреди на VIKING - предприятието от групата STIHL.

Задължително е да се запознаете с Каталог 2011, ако не сте го сторили досега, когато избирате нужно ви изделие.

На тазгодишния панаир в Пловдив изделията с прочутата марка намериха отново своите верни почитатели.

Новите компактни триони STIHL - MS 231, MS 231 C-BE и MS 251, MS 251 C-BE, MS 251 C-BEQ, предназначени за рязане на малки дървета и храсти, впечатляват с нисък разход на гориво и лесно използване.

Идеалната комбинация от мощност и комфорт е събрана в професионалните триони от серията MS 241 - C-M, C-BEM, C-MQ, C-M VW. Те са с напълно електронно управление на двигателя, който вече познаваме - M-Tropic. Инициалът V означава, че трионът притежава електрическо отопление на карбуратора, което предотвратява замръзването му при минусови температури, а W, че ръкохватките са с електрическо отопление. От представителството на фирмата отбелязват ръст на продажбите в класа MS 241.

Серията MS 261 - C-BE, CQ и VW продължава с успех родословието на семейството моторни триони за професионалната дейност в горското стопанство. Това са моторните триони от висок клас и сега притежават още по-голяма мощност, висок въртящ момент, професионална антивибрационна система и новия HD 2 филтър. Оборудвани са с двигател 2-MIX и много подходящи за отгледни сечи и прореждания в средно гъсти насаждения.

Сред новостите на STIHL, представени на панаира, са акумулаторни коси FSA 65, които притежават сертификатната марка RAL-UZ 129, отличаваща уреди с тих режим на работа и минимално отделяне на вредни емисии, и FSA 85. Много интерес у посетителите събудиха мощните бензинови ножици за жив плет HS 46, които в България ще дойдат напролет, и компактна комфортна и лека водоструйка RE 98.

Синьото на „Хускварна“ - разпознаваемият символ на качество и сигурност

Щандът на фирмата „Хускварна“ привлече отдалеч със станалото запазена марка синьо, което за клиентите е знак за качество и добро обслужване, както и за иновации в полза на удобството, безопасността, икономичността и екологичните стандарти.

И тази година „Хускварна“ предложи на редовните си клиенти специални есенни оферти. В серията XP на професионалните моторни триони впечатление прави новият Husqvarna 560 XP, който се отличава с оптимизирано съотношение на мощност и тегло, с маневреност и ергономичност и в рамките на есенната кампания, озаглавена „В хармония с природата“ можете да го закупите на цена 1259 лева. Професионалистите в горите трябва да обърнат внимание и на иновативната система AutoTune, с която е снабден моторният трион Husqvarna 576 AutoTune за оптимално ниво на работа чрез автоматично регулиране на потока на горивото към двигателя според надморската височина, влажността и температурата на въздуха.

Ако имате проблем с моравата, подрязването на тревата на труднодостъпни места, прочистване-

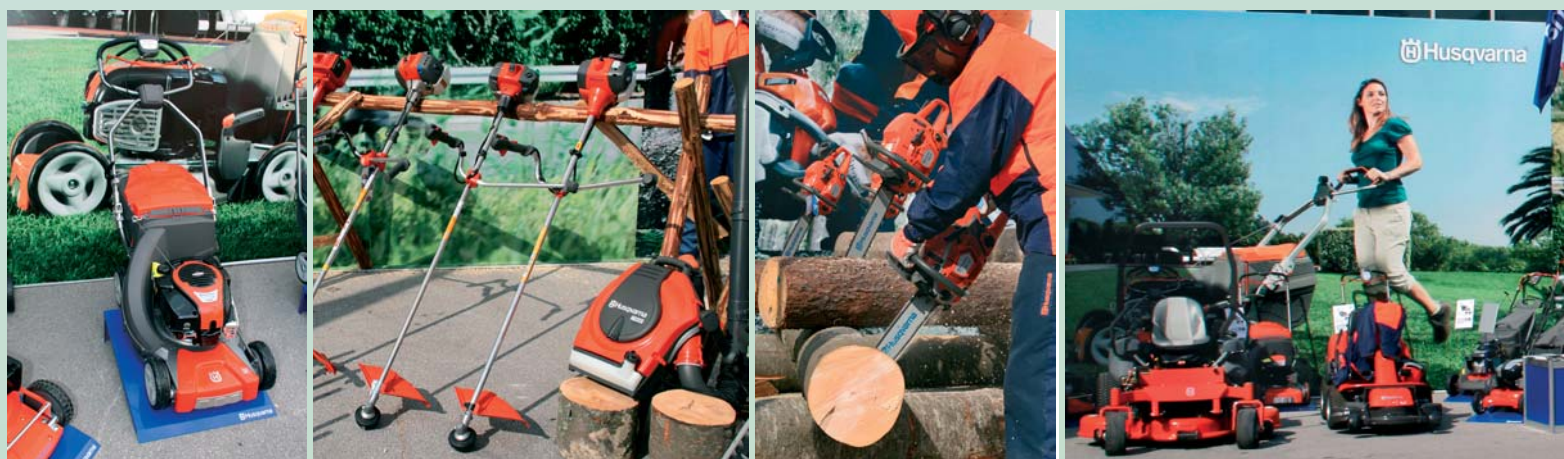
то на големи площи, обрасли с тръни, е достатъчно да се консултирате със специалистите на щанда или да разгледате каталога на фирмата, който предлага пълна гама храсторези, моторни коси и примери, съчетаващи мощност с ниско тегло. Всички модели храсторези са с двигател X-Torq, който увеличава въртящия момент в по-широк диапазон на оборотите и в същото време понижава вредните емисии до 75 %, а разходът на гориво - до 20 %. Системата LowVib осигурява ниски нива на вибрациите, а самарът Balance XT ефективно разпределя теглото. Някои от моделите храсторези са оборудвани с нагревани ръкохватки (Husqvarna 555 FXT и 545 FXT) за работа в студени и влажни климатични условия.

Ако ви е нужна лека и многофункционална коса, която да ви осигури висока производителност, вашият модел е Husqvarna 323 R-II, ако се нуждаете от машина за труднодостъпни места, изберете Husqvarna 353 RB, професионалната коса 153 R пък е за вас, ако искате безпроблемна експлоатация и стабилна производителност в продължение на много години. Тя е опростена, изнosoустойчива и лесна за обслужване и поддръжка. В есенната оферта цените варират от 564 до 1086 лв., като за някои от моделите получавате подаръци.

Косачките за трева бяха представени от модела LC 48e от ерго-серията със система за косене 3 в 1. Единствена на пазара със страничното улавяне на въздушната струя посредством технологията Advanced Flow, осигуряваща оптимални резултати от косенето и максимално напълване на коша, което означава и по-рядко изпразване. Серията предлага регулиране на височината и начина на косене - събиране, BioClip или задно изхвърляне. Скоростта на движение може да бъде настроена с новата функция TwinControl.

Ако се спрете на щанда на „Хускварна“, задължително ще получите професионален съвет, но можете да попаднете и на атрактивните демонстрации, които никога не остават без публика.

Екип на списание „Гора“

Нова нормативна уредба за горските автомобилни пътища

Доц. г-р инж. Валентин НИКОЛОВ, ВТУ „Тодор Каблешков“

Новият Закон за горите, обн. ДВ, бр. 19/08.03.2011 г., предполага нова наредба за строителство в горите и земите от горския фонд. В нея е наложено да се обнови разделът за строителство на горски пътища и приложението за нормативи за основните геометрични елементи на тези пътища. Новите предложения са съобразени с актуалната нормативна база за пътищата в страната, като основната цел е автомобилните горски пътища да станат по-безопасни и ефективни.

Обвързване на новата класификация на автомобилните горски пътища с оразмерителната интензивност (ОИ)

Съгласно Закона за горите автомобилните горски пътища трябва да имат трайно (асфалтобетонно) или временно (повърхностна обработка) пътнo покритие или трошенокаменна настилка. На този критерий отговарят първа, втора и трета степен автомобилни горски пътища и те трябва да се запазят.

Основен критерий за класификация на разглежданите пътища е транспортното натоварване, изразено чрез категориите на движение. В страната се използват 6 категории (таблица 1).

Таблица 1

Категория на движението	Оразмерителна интензивност ОИ, ОА/ген		Необходим модул на еластичност Е _n , МПа	
	ОА с осов товар 100 kN	ОА с осов товар 115 kN	ОА с осов товар 100 kN	ОА с осов товар 115 kN
Много леко	до 5	до 3	120	130
Леко	от 6 до 20	от 4 до 11	155-160	170-175
Средно	от 21 до 100	от 12 до 54	200-210	215-225
Тежко	от 101 до 350	от 55 до 189	240-245	260-265
Много тежко	от 351 до 1000	от 190 до 541	270-280	295-305
Автомагистрала	над 1000	над 542	320-330	350-360

В Наредба № 39/10.04.2006 г. за строителство в горите и земите от горския фонд за първа степен се използва ОИ от 21 до 100 оразмерителни автомобила на ден (ОА/ден), за втора - от 11 до 20 ОА/ден, а за трета - от 6 до 10 ОА/ден. В случая коректното решение е за автомобилните горски пътища да се възприемат утвърдените категории за движение за всички пътища в страната: за първа степен да се използва категорията за движение „средно“ в същите граници, за втора степен - категорията „леко“ с ОИ от 6 до 20 ОА/ден, а за трета - категорията „много леко“ с ОИ до 5 ОА/ден. Посочените стойности за ОИ се отнасят за оразмерителен автомобил с тегло на задна ос от 100 kN. За първа степен след прецизен анализ на техническите характеристики на тежкотоварните автомобили, с които се извозва дървесината, би могло да се използва и оразмерителна ос с тегло 115 kN, като интервалът за ОИ е от 12 до 54 ОА/ден. Смятам, че за разглежданите пътища това е правилното решение и трябва да се отрази в новата наредба предвид принципа на йерархията в пътната мрежа на страната: горските автомобилни пътища се включват в местните пътища (100 kN), след това в пътища III клас (100 kN) и чрез тях в пътища II и I клас и автомагистрала, всичките с оразмерителна ос от 115 kN. Същият принцип важи и за степените на горските автомобилни пътища.

Напърни наклони на пътното платно в права и крива В права

В права при двулентови пътища, каквито трябва да станат всички горски автомобилни пътища първа степен, напърният наклон на платното за движение (ленти за движение и водещи бетонови ивици) трябва да е двустранен и със стойност $q_{np} = 2.5 \%$. При останалите степени, които са еднолентови, съгласно старата наредба се изисква едностранен напърен наклон. Той може да се прилага само за

пътища със смесен напърен профил, като едностранният напърен наклон е в посока от изкопа към насипа. При път в насип или изкоп най-ефективно отводняване на повърхностните води ще се получи при двустранен напърен наклон на платното за движение. Банкетите са част от пътното платно и по сега действащата наредба имат напърен наклон от 4 %. Ролята на напърният наклон е да улеснява отводняването на повърхностните води и в този смисъл напърен наклон от 6 %, каквато е нормативната стойност за местните и републиканските пътища, е по-доброто решение.

В хоризонтална кръгова крива

За автомобилни горски пътища се предвижда едностранен напърен наклон на пътната повърхност в хоризонтална кръгова крива $q_{кр}$ от 2 до 6 %. Новият напърен наклон в права $q_{пр} = 2.5 \%$ автоматично става долна граница на $q_{кр}$, а за горна предлагам да се работи със 7 %. Това е нормативната стойност за местните и републиканските пътища и тя е особено подходяща при горските, където се използват ниски стойности за радиусите на хоризонталните кръгови криви, които генерират високи стойности на центробежната сила, а това предполага по-високи стойности за $q_{кр}$ за противодействие.

Надлъжни наклони

При горските автомобилни пътища в надлъжния профил се използват два вида наклони по сега действащата Наредба № 39: прав по посока на извозване на дървесината и обратен. Прави впечатление, че максималната стойност на правия наклон (9 %) е по-висока от максималната стойност на обратния наклон (7 %). От гледна точка на безопасността на движението - основен принцип при пътното проектиране, максималните стойности на надлъжните наклони трябва да се разменят: за правия наклон - 7 %, а за обратния - 9 %. Основен аргумент за това е разстоянието за видимост при спиране пред препятствие, което нараства при отрицателни наклони или спускане (прав наклон) и намалява при положителни наклони и изкачване (обратен наклон). В зависимост от степента на автомобилните горски пътища и характера на терена се препоръчват съответните максимални стойности за двата вида наклони (таблица 2).

Таблица 2

Степен на пътя	Първа			Втора			Трета		
Характер на терена	Р	Х	П	Р	Х	П	Р	Х	П
Максимална стойност на прав надлъжен наклон, %	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Максимална стойност на обратен надлъжен наклон, %	7	8	8	7	8	9	7	8	9

Възможно е за пътни участъци, при много трудни теренни условия, да се допусне по изключение превишаване на максималния обратен наклон до 3 % на дължина до 250 метра.

Направеното предложение за обвързване на новата класификация на автомобилните горски пътища с оразмерителната интензивност е необходима стъпка при създаването на нова нормативна уредба за разглежданите пътища. По този начин еднозначно се определя стойността E_n , а това е основна гаранция за правилното оразмеряване на пътната конструкция. Предложените стойности за напърният наклон на банкетите, интервалът за едностранния напърен наклон на пътната повърхност в хоризонтална крива и надлъжните наклони (прав и обратен) ще допълнят тази нормативна уредба.

Инициативи в ПП „Сините камъни“

Октомври премина под знака на няколко интересни събития в Природен парк „Сините камъни“.

На 8 октомври в м. Моллова кория за втора поредна година Дирекцията на парка организира ученическото състезание „На Сините камъни“. Възпитаниците на три сливенски училища премериха сили в бързина, съобразителност и познания за растенията и животните, срещани на територията на парка. Победител стана отборът на XI СОУ „Константин Константинов“, а хубавото време допринесе много за доброто настроение и удовлетворението от излета у всички участници и зрители на състезанието. На 11 октомври се проведе среща със заинтересованите страни и пресконференция, посветена на дейностите по проект „Опазване и възстановяване на 11 типа природни местообитания край реки и влажни зони в 10 „Натура 2000“ места в българските гори“, осъществяван със съдействието на програма LIFE+ на Европейския съюз.

На 14 октомври ФПС „Зелени Балкани“ организира в Сливен втория Фестивал на лешояда. На информационния щанд и в работилничката на открито бяха представени много материали за лешоядите и за Природен парк „Сините камъни“. От волиера в м. Каракютюк бяха освободени 2 от птиците, преминали периода на адаптация в клетката.

На 16 октомври Дирекцията на Природен парк „Сините камъни“ се включи в инициативата Ден на отворените врати в Природните паркове, осъществена по идея на WWF и с подкрепата на Globul. Около 30 ентузиаста се събраха на уреченото място и въпреки студа и вятъра тръгнаха по маршрута Сливен - Селището - Марино градище. В крайната точка - на Марино градище, експертът по туризъм и рекреация в парковата дирекция Радослава Алексиева разказа на участниците за маршрутите в парка, за видовете маркировки и представи някои от най-обичаните и посещавани места по Сините камъни. **†**

Международен научен проект по лесозащита

На 18 октомври в Българската академия на науките се проведе публично представяне на резултатите от работата по научния проект „Въздействие на ентомопатогенната гъба *Entomophaga maimaiga* върху популацията на гъботворката *Lymantria dispar* и биологичното разнообразие на ентомофауната в дъбовите гори на България“, финансиран от Национален фонд „Научни изследвания“. Проектът се изпълнява от колектив от Института за гората, Института по биологично разнообразие и екосистемни изследвания, Института по физиология на растенията и генетика, Националния природонаучен музей в София, с участието на специалисти от САЩ, Германия, Сърбия и Гърция.

Проявата бе открита от акад. Васил Големански, който представи чуждестранните представители - проф. Ан Хайек от Университета в Итака, проф. Лилян Солтер от Университета в Илинойс, проф. Андреас Линде от Университета за приложни науки в Еберсвалде, проф. Мара Табакович-Тошич от Института за гората в Белград и проф. Христос Атанасиу от Университета в Тесалия, както и българските институции, свързани с финансирането на проекта и с лесозащитата, растителната защита, биологичната борба и опазването на биологичното разнообразие.

Ръководителят на проекта проф. Георги Георгиев представи информация за интродукцията на *Entomophaga maimaiga* в България и въздействието на гъбата върху най-опасния вредител в широколистните гори - гъботворката (*Lymantria dispar* L.). Патогенът е видо специфичен, свързан е само с гъботворката и е безвреден за останалите насекоми и другите животински обитатели на горските екосистеми. Той е повсеместно разпространен в страната и вече е проникнал на територията на Сърбия и европейската част на Турция. След интродукцията на *E. maimaiga* през 1999 г. дефолиациите, причинени от гъботворката в нашите гори, не надхвърлят 10-20 % от характерните стойности за обезлистванията при предишните градации на вредителя. Данните са изключително

впечатляващи поради обстоятелството, че през последните десетина години у нас почти не е водена борба срещу гъботворката. Ефективността на патогена се дължи на способността му да регулира числеността на *L. dispar* не само при високи, но и при ниски нива на популационна плътност. При благоприятни условия - наличие на валежи и топлина по време на ларвното развитие на гостоприемника - *E. maimaiga* напълно потиска каламитетите на вредителя.

Перспективите от интродукцията на *E. maimaiga* в България трябва да се разглеждат в няколко насоки: намаляване на интензивността и честотата на нападенията от *L. dispar*, подобряване на здравословното състояние на горите, рязко съкращаване на разходите за борба с вредителя, подобряване на качествата на жизнената среда поради ограничаване на употребата на инсектициди и съхраняване на биологичното разнообразие в горските екосистеми. **†**

РЕКЛАМНО - ИНФОРМАЦИОНЕН ВЕСТНИК

Земеделска ТЕХНИКА

Кат. № 309

София 1612, ж.к. Лагера,
ул. „Съвет на Европа“ 6, ап.8
тел. 02/876 50 67; 0885/01 35 10
e-mail: zt@zemedelskatehnika.com
www.zemedelskatehnika.com

АБОНАМЕНТ

☒ 2 лв. за 1 мес.;	➡ ДОБИ ПРЕС
☒ 6 лв. за 3 мес.;	➡ Пощенските станции
☒ 12 лв. за 6 мес.;	➡ Редакцията
☒ 24 лв. за 12 м.; (20 лв. в редакцията)	

**Вашата връзка с
прогреса в земеделието!**

IN MEMORIAM

На 10 ноември внезапно почина инж. Руси Денев Иванов.

Роден е през 1957 г. в гр. Исперих. През 1977 г. завършва Техникум по горско стопанство в Тетевен. От 1977 до 1979 г. отбива военната си служба. През 1986 г. завършва ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“. Същата година започва работа като началник на ловно-техническия участък - Алфатар, на ДЛС „Каракуз“. През 1988 г. е главен лесничей в ГС - Пампорово, а след това до 2000 г. е

зам.-директор на стопанството. В РДГ - Смолян, е експерт по стопанисване на горите от 2000 до 2003 г., когато преминава на частна лесовъдска практика. Оттогава до последния си дъх работи в Сдружение с нестопанска цел „Частен лесовъд“ - Смолян.

Не всеки човек си отива с памет. Но животът на инж. Руси Иванов, прекъснат без време, остави много светла диря. В своя път на лесовъд той следваше принципите на висок професионализъм, честност и всеотдайност. По своята житейска пътека Руси крачеше с уверена стъпка на прекрасен съпруг, баща и великолепен приятел. Неговата усмивка и добронамереност сгряхаха сърцето на всеки човек, докоснал се до богатата му душевност.

Поклон пред светлата му памет!

Доц. д-р Величко ГАГОВ:

Гората е светиня,
а лесовъдите са
професионално
и морално
отговорни за нея

Величко Георгиев Гагов е потомствен лесовъд, израсъл в родопската гора на м. Чехлъво, където баща му е работил в едноименното Горско стопанство. Роден е на 16 април 1944 г. в Ракитово. Само на 6 години е, когато му показват горска марка и тръгва да помага при маркирането на дърветата за сеч. От тогава с нетърпение чака лятната ваканция и веднага, още на първия ден, е в стопанството като участник в групата за маркиране или работник по поддръжка на пътищата, прибиране на сеното от ливадите, бране на горски плодове.

Средно образование завършва в Техникума по горско стопанство във Велинград, а през ваканциите отново е в гората. За висшето образование има алтернатива - архитектура или горско стопанство, специалности в които е приет едновременно. Обръща се за съвет към приятелите на баща си, които тогава са на работа във ВЛТИ, проф. Нино Статков и доц. Гуньо Гунев. Получава категоричния отговор, че неговата лесничейска съдба е предопределена още с раждането му. Като студент споделя с доц. Иван Добринов - преподавател по генетика и селекция на дървесните видове, интереса си към морфологичните особености и различия между белоборови дървета от Чехлъвската гора. Постъпва в студентския кръжок по генетика и селекция и три години подготвя дипломна работа, с която не само успешно се дипломира, но е и публикувана в Научни трудове на ВЛТИ. След дипломирането си започва работа в ГС - Чехлъво, като технолог и след това отбива военната си служба. През 1970 г. печели конкурс за редовен аспирант по специалността „Генетика и селекция на дървесните видове“ и започва своята над 40-годишна преподавателска и научна дейност.

През 2011 г. подготвя документите си за пенсиониране и предава „щафетата“ като ръководител на Катедра „Дендрология“ и като преподавател на своите колеги и възпитаници. Намеренията му са да остане в с. Солник, Варненско, където в Опитно-производствения участък към ДГС - Старо Оряхово, да продължи научно-приложната си работа, свързана с обикновената ела и производството на декоративна и храстова растителност за озеленяването.

- Доц. Гагов, колегията Ви познава като енергична и активна личност. Оттеглянето Ви като преподавател означава ли, че се настроявате за безметежни пенсионерски години?

- Оттеглянето от редовна преподавателска дейност не означава промяна в активността на научния работник, стига той да носи в себе си истинско желание за работа. И още един живот да имах пред себе си, пак щях да намеря с какво да го запълня по отношение на научно-приложната дейност, на която посветих вече над четири десетилетия. Но какво са тези години на фона на възрастта на обекта на нашите изследвания - гората? През 1974 г. заложих тук, в района на с. Солник - ГС - Старо Оряхово, първите потомствени опити с различни елови произходи. През 1985 г. пак в този район създадохме първата за елата вегетативна семенпроизводствена градина от първо стъпало. В нея са включени присадки

с калем от над 400 дървета, отбрани от най-ценните произходи на елата в България и Македония. Градината е уникална за Европа и сега може да се добиват по няколко тона семена. Когато завършихме нейното създаване, България стана домакин на поредния Международен симпозиум по линия на IUFRO. Моята цел е, въз основа на резултатите от извършените досега научни изследвания за елата, да създам нова, на ново научно ниво, вегетативна семенпроизводствена градина - от второ стъпало, гарантираща най-високо генетично подобрене на добиваните от нея семена за този дървесен вид. Сега създавам семенпроизводствената градина от второ стъпало върху площ от 20 декара. Преди 4 години залесихме подложките, а през тази пролет направихме първите присадки с калем от 25 генетически проверени елитни майчини дървета. Те бяха избрани след многогодишни наблюдения, проучвания на техни потомст-

ва в серия от опитни култури за установяване на гърветата с най-ценни качества по отношение на растеж, генетични заложи, генеративна способност, хетерозис-гостност. Работата включваше ДНК анализ, изоензимен анализ, създаване на прототипи. В градината ще присадим до 20 присадки от всяко майчино дърво. В България, а и в Европа няма подобна семенпроизводствена градина от второ стъпало. Проблемът е в недостатъчните средства за отглеждане и обработване на площта. Надявам се да получа сериозна подкрепа от ръководителите на Североизточното държавно предприятие в Шумен, които проявяват разбиране. За да има в бъдеще преки икономически ползи от площта, между присадките сме засадили фиданки за коледни елхи.

- От години Вашето име се свързва с изследвания върху елата и с идеята за създаване на плантации за коледни елхи. Но има ли тя практическа реализация?

- Дълбоко е убеждението ми, че лесовъдските научните изследвания и разработки трябва да намират реално практическо приложение. Нашите „книзи“ трябва да се „четат“ на терена. Всеки научен деец и преподавател, посветил се на основните лесовъдски дисциплини, би трябвало да оставя след себе си обекти, които са в полза както на продължаващи научни изследвания, така и за практическата им реализация. В своята професионална изява съм удовлетворен от създаването в различни райони на България на около дванадесет опитни култури, три белоборови семенпроизводствени градини, четири за черния бор и две за елата. Но елата наистина е дървесният вид, на който съм посветил по-значителната част от изследванията. От 2006 г. съм вицепрезидент на WP - 1.05.16 към IUFRO, което е реално признание на нашия български опит. От 1999 до 2008 г. бях поканен за изпълнител и водещ консултант при създаването на две вегетативни семенпроизводствени градини в провинция Рейнланд-Пфалц, Германия, и проучване върху растежа на различни произходи на елата в опитни култури, създадени по линия на IUFRO. В първата вегетативна семенпроизводствена градина бяха включени 2200 присадки, а в другата - 1600. Резултатите бяха изключително добри и коледните, начело с ръководителя на горите в тази провинция г-р Валтер Егер, организираха международен симпозиум по линия на IUFRO, за да обменят опит и да покажат какво е създадено. Междувременно през 2007 г. преминах шестмесечна специализация в Института по горска генетика към Университета в Гьотинген. Тя беше много съдържателна, особено в областта на извършването на изоензимни анализи, които са необходими при генетичните проучвания на популациите на горскодървесните видове за различни цели. Но за какво са научните изследвания, ако нямат практическо приложение? Именно създаването на плантации за коледни елхи е едно от проявленията на дългогодишния ми труд по селектиране на такива произходи, които да осигуряват за целта дръвчета с най-добрия хабитус. Горските стопанства обаче не проявяват нужната активност и далновидност. Все още безразборната сеч на дръвчета, вкл. белоборови и черноборови, за коледни елхи, е практика в нашите гори. Бих казал - недопустима практика, особено когато говорим за европейските изисквания при стопанисването, които изключват подобна намеса в живата природа.

- В периода 1993-1995 г. бяхте първи зам.-председател на Комитета по горите. Какви бяха възможностите на тази висока административна длъжност за сближаването на науката с практиката?

- От първите си дни като асистент съчетавам науч-

ната с практическата работа. Израснах сред хора от практиката и винаги съм оценявал препоръките на науката. Затова имах голямото желание да накарам държавната горска администрация да погледне към научните работници, да засили тяхната отговорност към практическата дейност. Но...как да го кажа. От една страна, не намерих какво конкретно можем да покажем от научните среди, да го разработим и приложим ефективно, а от друга страна, се оказа, че почти липсва интерес на служителите от практиката към иновации и допълнителни познания. Може би това е един от проблемите на нашата гилдия - не се стремим към позитивни промени, към приложение на новостите и личностно усъвършенстване на работното си място. В същото време историята недвусмислено показва, че лесовъдската колегия има огромен потенциал и се справяла с изключително отговорните задачи при стопанисването на горите. На нея се дължи преобразяването на България от страна с повсеместно ерозирани планински склонове в китна градина, както и запазването на неповторимото биоразнообразие, което ни нарежда сред водещите страни в света и Европа. Може би проблемът сега е в мотивацията и във въпроса дали повече не си пречим един на друг, отколкото да си помагаме?

- Ползвате се с уважение сред жителите на с. Солник, особено след като инициирахте изграждането на църква. Преобразихте бившия горски кантон в чудесно място. С какво Ви привлича този край?

- Над 35 години научно-приложна работа ме свързват с този район. В момента се грижа за опитно-производствен участък, в който се работи вече по трета петгодишна програма. В него е включен разсадник, опитни култури и семенпроизводствена градина от първо стъпало, като създавам и семенпроизводствена градина от второ стъпало. От три години работим за създаване на опитна географска култура по проект с Бавария с различни произходи на елата от Германия и България. В разсадника отглеждаме фиданки за създаване на плантации за коледни елхи. От вегетативната семенпроизводствена градина могат да се събират достатъчно семена, които да се разпръскват през есента върху подходящи месторастения в горските стопанства както за подпомагане на възстановяването на елата в зоната на миналия ѝ ареал, така и за отглеждане на коледни елхи, без да се нарушават естествените възобновителни процеси. С активността в опитно-производствения участък се осигурява работа на жители от три села в района.

В с. Солник се установих трайно малко след 2001, годината, свързана с гибелта на съпругата ми, тежки операции и съществена промяна в моя живот. Имах амбициите, перспективата, а и необходимите материали за професурата, но обстоятелствата промениха желанията ми. Посветих са на научно-приложната си дейност както в България, така и в Германия. В с. Солник бях по-близо до обектите на моята дейност.

Когато се установих, в селото нямаше черква, нямаше къде човек да запали свещичка. По моя инициатива и с материалите от две стари къщи започнахме строителството. С много желание и ентузиазъм мнозина помагаша - кой с каквото може. Черквата беше построена и официално открита от Варненския и Великопреславски митрополит Кирил от Българската православна църква.

- Какво е за Вас ловният спорт, към който сте пристрастен?

- За мен ловуването е вътрешна потребност и наследствена предопределеност. Баща ми беше известен с

ловните си умения и може би бе най-добрият за нашия регион в лова на глухари. Няма друг спорт, който да е по-атрактивен, емоционален, свързващ човека с природата. Ловувам преди всичко подборно, защото моето убеждение е да допринасям полза за дивеча. На лов за хищници ходя по всяко време. Получих ловен билет още по време на следването си от Никола Христосков - тогава началник на отдела по ловно стопанство в Министерството, и това за мен бе един от най-щастливите мигове. Мога да посветя цялото си свободно време на този спорт, но за съжаление то все не достига. Помня моята майка какво казваше на съпругата ми, след като се оженихме: „Ако искаш да сте добре и да не се карате, реши ли мъжът ти да ходи на лов, никога не го спирай“.

- А откъде гоиде идеята за „лова“ на шишарки?
- Имаше период, когато някои колеги не приемаха сериозно факта, че ми трябва патрони за добива на шишарки за семена и калемки за присажване. Но как се добиват шишарки от 50-метрови дървета? Както често се случва, признанието за подобни новости идва от чужбина. В Германия, когато започнах реализацията на проекта по проучване на генетичните ресурси на елата и създаване на вегетативни семенопроизводствени градини, добивахме шишарки за семена и клонки за калемки за присажване с ловно оръжие. Германските колеги оценява практическостта на метода, дори вестниците го отразиха.

- Още като асистент се отличавахте с умение то си да се сближавате с хората, да създавате непринудени контакти, приятелства. Колегията познава и Вашето гостоприемство. И тези ли качества са генетично унаследени?

- Е, не всичко трябва да се обяснява с генетика и селекция, но действително обичам да съм сред приятели, да създавам контакти и атмосфера, изпълнена с приятни преживявания. Бил съм командир на студентски бригади, както и ръководител на тогавашния Клуб за естетическо възпитание към Института. Със студентите от ВАТИ направихме фолклорен танцов състав, фотокръжок с фотолаборатория, театрален и вокално-инструментален състав „Тремугла“, който нямаша аналог. Запазил съм най-мили спомени от онези години, които пък съхраняват и до днес в мен младежкия ентузиазъм и оптимизъм. Студентите ми бяха дали шеговитото име Шефа на кефа. И наистина организирането на срещи и забави за мен тогава, а пък и сега, е удоволствие. Удоволствието да виждаш щастливи и весели хора около себе си е несравнимо.

- Какво бихте пожелали на хилядите лесовъди, голяма част от които са били Ваши студенти?

- Преди всичко да имат голяма професионална и морална отговорност към гората и грижите за нея. Тя е светиня, тя е абсолютно необходима за живота на планетата и на хората. Към нея не трябва да има консуматорско отношение, което за съжаление в последните години сякаш доминираше не само сред лесовъдите, но и сред някои други ръководители и политици. Граби се основният продукт от гората и бързо се реализира. Вярно, той в момента е даденост, но свършва, независимо че бавно се възобновява. В гората трябва да се работи много внимателно и с любов, която за съжаление при някои хора липсва. Отговорността на колегите лесовъди към бъдещите поколения е огромна и е свързана главно с правилното стопанисване и ползване на флората и фауната.

Разговора поведе
Борис ГОСПОДИНОВ

Интересен факт: известната фирма за производство на банцизи Wood-Mizer, наред с широката гама модели банцизи, произвежда и няколко вида циркулярни машини. Става въпрос за машини за заръбване.

Заръбването на дъските, разбира се, може да стане и на банцига, но всеки оператор на такава машина знае, че тази операция отнема много време. По-доброто решение е незаръбените подкапачни дъски да бъдат обработени на отделна специализирана машина, а банцигът да се използва за основното му предназначение - разкрояването на трупите.

Технологичен процес

Схемата на работа е показана на фигурата. След разбичване на облия материал на банцизи на Wood-Mizer незаръбените дъски се подават към заръбващата машина.

От голямо предимство за постигане на по-висока производителност е наличието в един такъв цех както на заръбвач, така и на многолистов циркуляр. Тяхната производителност най-често е такава, че могат да обслужват два и повече банцига.

Циркуляр модел EG300: заръбваща машина с функция на многолистов циркуляр

Създавайки първата си циркулярна машина, инженерите на Wood-Mizer си зададоха въпроса: може ли да бъде съвместена функцията на заръбвачото и листещото устройство в една машина?

Така се появява заръбващият циркуляр на Wood-Mizer EG300. Той може да се използва като обикновена заръбваща машина с два диска - един фиксиран и един подвижен, който да се премества индивидуално за дъски с различна широчина. По такъв начин дъската се обработва и от двете си страни при едно преместване през машината.

EG300 може да се настрои за работа и като многолистов циркуляр с до 5 броя триони. Тогава контролираното от компютър устройство за задаване на широчините се изключва, а положението, съответно разстоянието между петте триона, се фиксира с дистанционни втулки.

Смяната на окомплектовката за работа от заръбвач в многолистов циркуляр и обратно се извършва бързо. Така се осигурява по-голяма гъвкавост и бързо реагиране на изискванията на пазара и получаване на продукцията, която се търси в момента.

Особености на конструкцията на EG300

- Задвижването - двигател с мощност 15 kW или 18.5 kW.
- Широчината на заръбване се задава с помощта на електронно устройство от изнесен встрани пулт на оператора.
- Скоростта на подаването на материалите се регулира безстепенно в диапазона 0-25 м/минута.
- Като опция се предлагат насочващи лазери.
- Стандартното изпълнение на машината включва преден и заден ролгангов плот.
- Заръбващият/многолистовият циркуляр EG300 е леснопреносим, тъй като се разглобява на три основни компонента: режещия механизъм, подаващия и поемащия ролгангов плот.
- Масата на машината е почти 1 тон.

Широко разпространено сред специалистите е мнението, че многолистовите циркуляри изискват далеч по-мощни от 18,5 kW двигатели. На това от конструкторското бюро на Wood-Mizer отговарят, че основаната философия на продуктовата гама на

Заръбващи циркуляри на фирмата **Wood-Mizer**

Заръбващ циркуляр на Wood-Mizer EG300 с функция на многолистов

компанията от момента на нейното основаване през 1982 г. до сега е икономичност и най-вече енергоспестяване. Няма смисъл да се изразходва излишна енергия за заръбване, което може да се осъществи и с помощта на двигател с по-малка мощност за сметка на добре балансираната конструкция на режещия механизъм.

Заръбващите циркуляри EG300 се произвеждат от 5 години и за това време много от фирмите, които са ги закупили, бързо са изплатили инвестицията в такава машина.

Промислен заръбващ циркуляр EG400

Тази машина съответства на по-големите изисквания за скорост, точност и възможност за заръбване на дъски с по-голяма дебелина. За-

ръбващият циркуляр EG400 може да разбичва дъски с дебелина до 100 мм и ширина до 900 мм.

Основният двигател е с мощност 22 kW

и е достатъчно мощен, за да задвижва без проблеми двата циркулярни диска твърдосплавни пластини.

Макар че заръбващият циркуляр EG400 не може да се трансформира в многолистов, в неговата конструкция има функции, които правят тази машина незаменима в производството на бичени материали.

На първо място, високата скорост на подаването на материалите се достига за

сметка на повишената устойчивост на циркулярните триони и се избира в зависимост от дебелината на материалите. Операторът има избор от три варианта на скоростта на подаване, като минималната възможна скорост на EG400 е равна на максималната при EG300. Това означава, че EG400 работи винаги на максимална производителност.

На второ място, точността на заръбване се увеличава с помощта на насочващите лазери, които проектират върху материала местата на преминаване на двата триона. Така се увели-

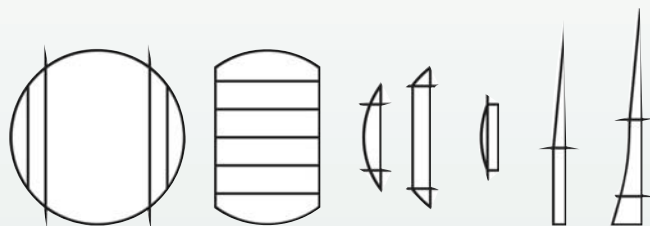

Схема на разбичване с банциг, многолистов и заръбващ циркуляр

чава производителността и качеството на продукцията.

Двата триона се преместват по основния вал спрямо центъра за определяне на широчината на заръбването. Пултът на оператора е мобилен и може да се позиционира на удобно място край циркуляра.

Техническите характеристики на двата заръбващи циркуляра са дадени в таблицата, която дава възможност машините да се сравняват и да се направи оптималният избор за вашето производство.

Често при избора на заръбващ циркуляр дървопреработвателите се интересуват от теглото му. Смята се, че колкото е по-тежък, толкова е от по-висок клас. Обърнете внимание - EG400 тежи 1700 кг, или почти два пъти повече от по-малкия си „брат“ EG300.

Сравнителни технически характеристики на заръбващите циркуляри на Wood-Mizer

Параметри	EG300	EG400
Максимална широчина на материала	550 мм	900 мм
Максимална широчина на рязане	420 мм	700 мм
Минимална широчина на рязане	многолистов циркуляр - 20 мм заръбващ циркуляр - 60 мм	80 мм
Максимална дебелина на дъските	60 мм	100 мм
Минимална дебелина на дъските	10 мм	25 мм
Минимална дължина на дъските	700 мм	
Електродвигател	15 kW 18.5 kW (опция)	22 kW
Скорост на подаване	0-25 м/мин. безстепенно регулируема	43 м/мин. 30 м/мин. 25 м/мин.
Диаметър на трионите	350 мм	406 мм
Брой на трионите	2, максимум 5 (опция)	2
Дължина на машината (заедно с плотовете)	4894 мм	3800 мм
Дължина на предния (подаващ) плот	1806 мм (модул)	2400 мм
Височина на машината	1248 мм	2100 мм
Широчина на машината	1627 мм	1600 мм
Тегло на машината	988 кг	1700 кг

Екотехпродукт ООД

София 1186

ул. „Стар Лозенски път“ 38

тел/факс: 02/979 17 10

тел.: 02/462 70 35, 02/963 25 59, 0899 133 107

e-mail: office@ecotechproduct.com

www.wood-mizer.bg

„Хускварна“ - нова година, нови продукти

От 4 до 6 октомври фирма „Хускварна - България“ проведе традиционната си годишна конференция, на която се събират всички дистрибутори от страната, за да се запознаят с новите продукти, които фирмата ще пусне на пазара от 2012 г., както и за да бъдат поощрени най-добрите сред тях.

Конференцията бе открита от инж. Николай Пецев - управител на „Хускварна - България“.

Специални гости бяха Сузана Скрутек - мениджър продажби за Централна и Източна Европа, и Яромир Войчеховски - маркетинг мениджър за региона.

„Маркетинговата стратегията на „Хускварна“ се развива в 2 посоки - фокусираме се върху професионалната горска индустрия и градинската техника, като се стремим да разработим цялостна концепция за градината. През следващата година специално за професионалистите ще предложим три нови модела моторни триони за продължителна и натоварена работа в гората. Вярваме, че ще се докажат като най-добрите на пазара“ - отбеляза Яромир Войчеховски.

„Изминаващата година е по-успешна за концерната в сравнение с предишните две. Тази тенденция се наблюдава и за България. Надяваме се следващата да е още по-добра, особено с новите продукти, които ще предложим“ - сподели Сузана Скрутек.

Близко 100 дистрибутори от цялата страна се запознаха с новостите, които концернът подготвя за 2012 г., в 4 категории: Watering (поливна техника), Accessory and tools (аксесоари и инструменти), Walk behind & Ride on (косачки, трактори, райдери), Handheld (ръчнопреносими продукти).

В категория **Handheld** през следващата година на пазара ще бъдат моторните триони Husqvarna 545 и 550 XR, които заменят моделите 353 и 346 XR, като предлагат нов дизайн, 15 % по-добро съотношение мощност-тегло, двигател X-Torq, който осигурява 20 % по-малка консумация на гориво, и ново поколение AutoTune карбуратор.

Почитателите на моторния трион 338 ХРТ могат да го заменят с новия професионален модел Husqvarna T 540 XR, който се отличава с ниско тегло и XR-мощност. Компактният дизайн допринася за много добра маневреност, бързото ускорение е плюс за ефикасно кастрене.

През следващата година стартира и новата гама хо-

би машини, които претендират за висока надеждност, най-добро съотношение цена-качество, което ги прави най-добрите на пазара в своя клас. Новите модели 140е, 140, 135е и 135 ще се предлагат на пазара заедно с утвърдените се 236 и 240.

Фирмата разработва продуктова гама батерийни уреди, която ще включва ножици за жив плет, моторни триони, примери.

Предимство на уредите е ниското тегло и безшумната работа. Икономичният режим щади околната среда и едновременно удължава времето за работа, информация за което получавате от индикатора на батерията. Уредите ще се предлагат с два вида мотори - четков и безчетков, като вторият е разработен така, че да не се износва механично.

Батерийните уреди са с универсална батерия Li-Ion 36 V, зарядната станция също е една. Предвидена е чанта за батерията и зарядно устройство за лек автомобил. Батериите могат да се сменят за работа без прекъсване, проектирана е раница с батерии, която дава възможност за целодневна работа.

През 2012 г. фирмата пуска на пазара нов разглобяем храсторез 336 FRD, при който крайниците се сменят по-лесно, а съхранението и транспорта вече не са проблем.

Прътовият трион 327 PT5S осигурява лесен достъп, снабден с най-дългия прът (5 м), телескопичен, шината е монтирана отляво за по-голяма прецизност и по-добра видимост, самарът разпределя тежестта и улеснява работата.

В категория **Walk behind & Ride on** концернът предлага на пазара нови модели бензинови, електрически, ръчни и роботизирани косачки, които ще удовлетворят и най-капризните клиенти. Култиваторите, снегорините и специализираните уреди също принадлежат към тази категория и има какво да покажат.

Продуктовата гама на бензиновите косачки за 2012 г. се гордее с по-ниски нива на емисиите от европейските стандарти.

Новата косачка Alfa Ergo е по-маневрена, с вариатор за промяна на скоростта на движението. Снабдена е с регулируема ръкохватка, съгъваема дръжка за улеснено съхранение и транспортиране, централно регулиране на височината на косене и мулчиращо устройство. Колекторната система Top Down осигурява по-

ефективно пълнене на коша. Мощният двигател допринася за най-добрата производителност в този клас, като едновременно запазва ниските нива на вредни емисии.

През следващата година професионалистите ще могат да улеснят работата си с новия модел WB 53 Se. Косачката е снабдена със здрава ръкохватка, събвараема гръбжа, колела с двойно-сачмени лагери, износоустойчив алуминиев косилен апарат, регулаж на височината на косене, високотехнологична трансмисия, мощен двигател, който осигурява най-добрата производителност при ниско ниво на вредните емисии и намалени вибрации.

От следващата година Husqvarna въвежда на пазара собствен четиритактов двигател P550SP, който ще отговаря на всички критерии за качество, мощност, опазване на околната среда и икономичност.

Пълната гама косачки на Gardena, които могат да се намерят в хипермаркетите, също бяха представени, като марката излиза с нови модели в роботизираните и електрическите косачки.

През 2012 г. Husqvarna представя и първия батериен райдер в света, с преден косилен апарат, който е с ел. двигател. Разработката постига производителност и функционалност еквивалентни на бензинова машина. Предимствата не се нуждаят от коментар - без вредни емисии, без бензин, масло и ремъци, ниско ниво на шума, като разполагате с около 90 мин. косене.

В най-горния сегмент на тракторните косачки фирмата излиза на пазара с нови подобрени СТН модели.

В категорията **Watering** бяха представени продуктите на Gardena, утвърдена със своята 50-годишна история като марка, на която можете да се доверите в грижата си за градината. Любопитна иновация тук е индикаторът за разход на вода, с който постигате напояване, адаптирано спрямо нуждите на растенията, индивидуален контрол върху консумацията на вода и пестене на водните ресурси. Индикаторът е снабден с дисплей, който измерва изразходената вода в литри или галони. Работи с батерия и може да измерва притока на вода в двете посоки, което го прави подходящ за дозиране. Ще се предлага в комплект с пистолет. Компютърът за вода C 2030 duo plus осигурява пълен контрол върху два напоятелни канала. Снабден е с индикатор за нивото на батерията, осигурява напояване до 3 пъти на ден, разполага с два изхода, които могат да бъдат програмирани, и връзка към сензор за влага на всеки изход.

Уникален на пазара е автоматичният разпределител на вода, който е снабден с 6 изхода, разположени в една посока за пестене на пространство, които могат да се деактивират и да се програмират поотделно.

▲ Всички имаха възможността да изпробват новите уреди

Разпределителят има възможност за монтиране на стена, както и пластина за фиксиране на земята. В категорията **Accessory and tools** фирмата не остава в дълг на своите клиенти.

На пазара от 2012 г. ще бъде представен новият модел защитно облекло Technical extreme, който гарантира удобство чрез използване на стреч материали, забележимост чрез светоотразителни елементи и ярко оранжево, подобрена вентилация. Кожените обувки Classic защитават от срязване (Class 1 (20 m/s), здрави и леки, предпазват пръстите отгоре, усилен отзад при петите, фортите и предницата са от подплатена кожа, стелките са сменяеми и могат да се перат.

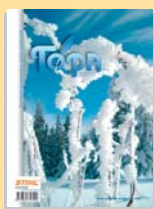
Не бива да пропускате защитната каска Functional с визьор UltraVision, който намалява светлината само с 20 %. Новата форма на визьора UltraVision преготвява събирането на водата в предпазната мрежа, което е преимущество при работа по време на дъжд. И още много аксесоари и принадлежности, за които дистрибуторите ще ви разкажат подробно, когато посетите някой от магазините в цялата страна.

Юлия СЪБЧЕВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Годишно съдържание 2011

Инж. Борис Господинов - Интервю: Иванка Събчева: Очакваме повече средства за българската гора.....2
Международен форум: Конференцията за климата в Канкун отложихи тежките решения.....4

Инж. Нели Дончева - Гори и екология: Природните територии в периферията на градовете.....6

Инж. Чавдар Желев - Международна работна среща: Устойчиво стопанисване на горите за намаляване на бедността.....8

Константин Иванов - Доклад на WWF за световната природа: България консумира повече ресурси от тези, с които разполага.....10

Международно споразумение: Протоколът от Нагоя - стратегически цели за опазване на природата.....10

Предприемачество: Как да стартираме собствен бизнес.....11

105 години организирана борба с ерозията: България преди и сега.....12

Структури към Изпълнителната агенция по горите.....14

Справочник на ИАГ.....17

Юлия Събчева - С почетното звание „Доктор хонорис кауза“ бе удостоен швейцарският посланик у нас.....20

Проф. Кирил Богданов - Анализи: За природата, цивилизацията и горите.....21

Инж. Никола Каварджиков - Международен симпозиум: Тополиите - многофункционален дървесен вид.....23

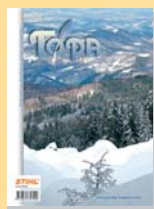
Придобивки: Демонстрационен център „Българка“ отвори врати в Етъра.....24

Годишнини: Лесозащитна станция - София, на половин век.....25

Инж. Мариана Терзиева - Най-най-най: Предизвикателство към лесовъдската гилдия.....26

Нови книги: Георги Петрушев. Пътеводител Люлин.....27

Акад. Александър Александров - Световен конгрес: Гори за бъдещето - устойчиво общество и околна среда.....28

Инж. Борис Господинов, Светлана Бънзарова - Делнични срещи: Горската реформа: две в едно.....2
Симеон Марин - Гори и екология: Германският опит в прилагането на „Натура 2000“ е вече у нас.....5

Д-р инж. Ценко Ценов, доц. д-р Иван Палигоров - Анализи: Предизвикателствата пред съвременното горско планиране.....6

Владимир Константинов - Опазването на горите от пожари през 2010 г.....10

105 години организирана борба с ерозията: България преди.....12

Минимални цени за ползване на дивеч и дивечови продукти за организирания ловен туризъм в Република България.....14

Проф. д.с.н. Петър Петров, инж. Иван Недков, доц. д-р Паскал Желязков, инж. Лъчезар Бончев - Опит: Нови възможности за усвояване на естес-

твени ливадни площи след изведена борба с орловата папрат.....16

Проф. д-р Георги Цанков - Да възстановим практиката за редовното събиране на сухата и паднала маса в нашите гори.....17

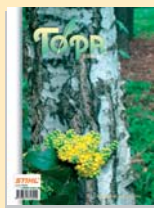
Диана Костовска - Гори и „Натура 2000“: Обучението по природосъобразно управление.....19

Светлана Бънзарова - Чествания: Арх. Рашко Робев - един от строителите на зелена България.....20

Инж. Георги Георгиев - Конкурс за разказ „Така си беше“: Спомен за едно дърво.....22

Светлана Бънзарова - Гост на редакцията: Жени Божилова: Имала съм щастието да превеждам това, което ми допада.....24

Изложби: Дунавът бе замалко в София.....26

Инж. Борис Господинов - Интервю: Д-р Мирослав Найденов: България може да се гордее с традициите в управлението и опазването на горите.....2
Представяме: Регионалната дирекция по горите - Берковица. Горите - ценният залог за бъдещето.....4

Юлия Събчева - Интервю: Инж. Юлиан Русев: Надаваме се на по-добро управление на ловното стопанство.....12

Международна година на горите: Първите изяви.....15

105 години организирана борба с ерозията: България сега.....16

Д-р инж. Иван Костов - Коментари: Необходими са промени в наредбите за сечите, за устройството на горите и нови лесовъдски практики.....19

Инж. Антоний Стефанов - Лесоустройството и новите предизвикателства пред съвременното горско планиране.....20

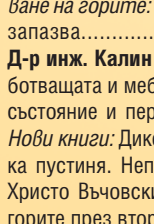
Светлана Бънзарова - 100 години 8 март и още нещо.....23

Инж. Валентина Маринова, д-р инж. Любчо Тричков, инж. Николай Василев - Международни проекти: Изпълнението на проекта „FUTUREforest“ по програма INTERREG IVC на ЕС.....24

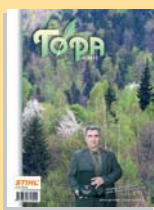
Инж. Николай Пиронков, инж. Спас Тумбев - Опазване на горите: Интензивността на нарушенията се запазва.....26

Д-р инж. Калин Симеонов - Анализи: Дървообработващата и мебелната промишленост в България: състояние и перспективи.....29

Нови книги: Дико Патронов. Великата странджанска пустиня. Неповторимост и предизвикателства Христо Вьовски. Управление и стопанисване на горите през втората половина на XX и началото на XXI век.....32

Гора за хората: Седмица на гора-та 04-10 април 2011 г.....2
Инж. Яни Петков - 100 години Държавно горско стопанство - Плевен: Минало, настояще и бъдеще.....12
Нови книги: Иван Йовков, Невена Шулева-Алексова. Водоохранната производствена функция в моделите за управление на горските територии.....12

Гора за хората: Седмица на гора-та 04-10 април 2011 г.....2
Инж. Яни Петков - 100 години Държавно горско стопанство - Плевен: Минало, настояще и бъдеще.....12
Нови книги: Иван Йовков, Невена Шулева-Алексова. Водоохранната производствена функция в моделите за управление на горските територии.....12

Юлия Събчева - Изложба: „Природа, лов, риболов“ за 17-и път.....13

Д-р инж. Момчил Панайотов - Природни нарушения: Лавините - предизвикателство пред лесовъда.....16

Павлин Богданов - Европейски практики: Сдруженото частно горовладение във Федерална република Германия.....18

Проф. Михаил Петров - По повод на публикуваното: Произход и биология на тополовия сорт Р.а.т. св. Вг 38.....20

Светлана Бънзарова - Изложения: Десетата „Техномебел“ - гъвкави в кризата.....22

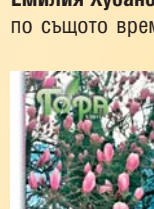
Инж. Георги Петрушев - Годишнини: Инж. Кирил Първанов на 80 години.....23

Светлана Бънзарова - Гост на редакцията: Д-р Александър Шинков: Май съм от хората, които искат... всичко.....24

Инж. Емил Джунински - Конкурс за разказ „Така си беше“: История с трепетлики.....27

Срещи: Мястото на срещата на клуб „Фортуна“ - ДГС - Триград.....28

Емилия Хубанова-Часовникова - Всяка година по същото време.....28

Гора представя: Ръководителите на шестте държавни горски предприятия.....2

Петя Славчевска, Анастасия Атанасова - Международни ловни изложби: България - атрактивна дестинация за ловен туризъм.....7

Инж. Спас Тодоров - Международна година на горите: Седмица на средиземноморските гори.....8

Инж. Стефан Балов - Лесозащита: Здравословното състояние на горите през 2011 година.....10

Национален ден на природните паркове: Те не могат, ти можеш.....12

Васил Стипцов, Мартин Борисов, Нено Александров - Предложения: Наредба за сечите и нашето виждане за допълнение и подобрене.....16

Юлия Събчева - Състезания: Горски многобой в Банско.....18

Борис Господинов - Годишнини: Д-р инж. Георги Степин на 75 години.....20

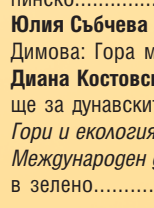
Нови книги: Кирил Цанов. История на горите в Чепинско.....21

Юлия Събчева - Гост на редакцията: Красимира Димова: Гора ми е свята дума.....22

Диана Костовска - Защита на природата: Бъдеще за дунавските заливни гори.....25

Гори и екология: WWF навърши 50 години.....26

Международен ден на Земята: Милиард действия в зелено.....28

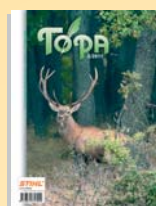
„Гора“ представя РДГ - Пловдив: След шест години по маршрутите на създанието.....2

Д-р инж. Любчо Тричков, д-р инж. Деница Пандева - Европейски гори: Стъпка към обща горска политика.....10

Юлия Събчева - Дискусионен форум: Глобалното влияние на климатичните промени.....12

Светлана Бънзарова - Първа национална среща „Лесовъд на годината“: Званието значи - да служиш на гората.....	14
Юлия Събчева - Висше образование: Дипломира се випуск 2010 на ЛТУ.....	17
Доц. д-р Янчо Найденов - Гори и екология: Предизвикателствата на XXI век и горските екосистеми.....	18
Инж. Христо Вълчовски - Анализи: Възвръщаемост на инвестициите при залесяването през периода 1951-1990 година.....	20
Инж. Юлиан Русев - Ловно стопанство: Състояние на дивечовите запаси в България.....	22
Инж. Спас Тодоров - Горски стратегии: Европейският съюз обновява горската си стратегия.....	25
Д-р инж. Станислав Лазаров - Дискусия: Мъртвата дървесина в горите - заплаха или необходимост.....	26
Чл.-кор. д.с.н. Атанас Ковачев - 60 години „Ландшафтна архитектура“ в ЛТУ: Хармонична жизнена среда.....	29
Проф. д-р Ася Маринова - Проф. Георги Кючуков - „Доктор хонорис кауза“: Живот отдаден на науката и преподаването.....	32
Доц. д-р Янчо Найденов - Юбилей: Проф. Михаил Петров на 90 години.....	35
Проф. Кирил Богданов - Гори и общество: Устройството на горските територии и обществените потребности.....	36
Инж. Георги Петрушев - Културно и природно наследство на България: Българските обекти от Списъка към Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство.....	38
Светлана Бънзарова - Гост на редакцията: Петър Вучков: Минутата е достатъчна да кажеш „Обичам те“.....	40
Инж. Георги Георгиев - Конкурс за разказ „Така си	

беше“: Дървото от манифестацията.....42
 Нови книги: Янчо Найденов, Николай Стоянов, Антонина Георгиева. Справочник по лесозащита.....42

8

Инж. Борис Господинов - Делнични срещи: Как работят в горските стопанства след новата им регистрация?.....2
Светлана Бънзарова - Прецедент или практика? Проблемът е един!.....6
Геновева Попова - Гори и екология: Изграждане на единна мониторингова система за горите.....9

Юлия Събчева - История с продължение: Остава ли възможна мисията?.....13
Доц. д-р Надежда Стоянова - Гори и „Натура 2000“: Опазване и възстановяване на засегнати от нарушения типове горски местообитания.....14
Проф. д.т.н. Динко Динев - 50 години Опитна станция по дъбовите гори - Бургас: Гордеем се с висок научен принос при стопанисване на горите.....16
Доц. д-р Янчо Найденов - Годишнини и юбилеи: Инж. Драгомир Христов на 70 години.....20
Доц. д-р Мариана Дончева - Проф. д-р Никола Колев на 85 години.....21
Инж. Михаил Михайлов - Историята разказва: Трагичната гибел на Мирчо Сотиров Текерски.....22
Инж. Георги Петрушев - Културно и природно наследство на България: Боянската църква.....23
Доц. д-р Янчо Найденов - Гост на редакцията: Архимандрит Антим: Гората е олтар на Бога.....24
Нонка Кръстева - Гора и творчество: Образът на гората в българските легенди, предания, наричания, баяния, клетви и благословии.....26

9

Инж. Борис Господинов, Светлана Бънзарова, Юлия Събчева - „Гора“ представя Югоизточно-то държавно предприятие: Как 31 стопанства стават едно цяло.....2

Светлана Бънзарова - Актуално: Да си купим дърва.....11

Юлия Събчева - Висше образование: Започна новата учебна година в Лесотехническия университет.....13

Дискусия: Мъртвата дървесина в горите - заплаха или необходимост? **Проф. д-р Георги Цанков** - Да се събира ли прясноповалената иглолистна дървесина?.....14

Диана Костовска - Мъртвата дървесина е ключов елемент на биоразнообразието.....15

50 години Опитна станция по дъбовите гори - Бургас: Почит, грижа и научен принос за гората.....16

Д-р инж. Иван Костов - Мнение: Наредбата за сечите в горите: успехи и слабости.....18

Нови книги: Борис Господинов. Гора за хората: България преди и сега.....21

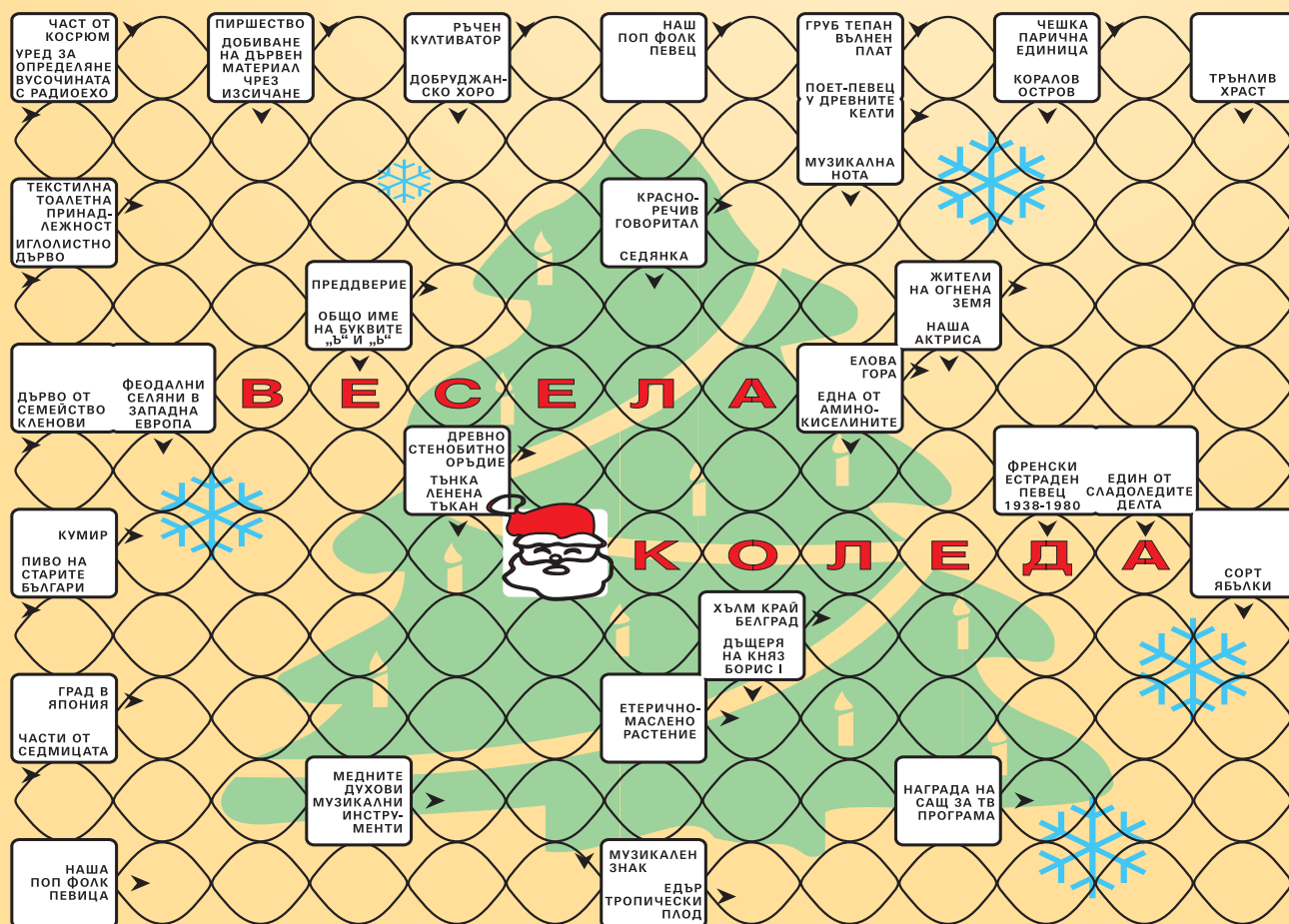
Байко Байков, Янчо Найденов. Екология в туризма Стоян Бешков. Пеперудите в България, включени в „Натура 2000“.....21

Проф. д-р Георги Цанков - Годишнини и юбилеи: Доц. Станчо Керенски на 90 години.....22

Доц. д-р Иван Палигорев - Инж. Богдан Богданов на 80 години.....22

Светлана Бънзарова - Гост на редакцията: Пчеларят от Несебър Кирил Киров: Лош човек пчелар няма.....24

Инж. Георги Петрушев - Културно и природно наследство на България: Рилският манастир.....26

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 9/2011:

ВОДОРАВНО: Дигиталис, Ват. Нева. Пилот. Кап. Тоника. Тен. Сироп. МАН.

Мека. Отит. Бака. Аса. Ветеран. Детелина. Пир. Санин.

ОТВЕЧНО: „Дивите лебеди“. Галон. Катер. Питон. Макет. Тиса. Арес. Сан.

Кино. Ала. Лекар. Танин. Нива. Окис. Ни. Салеп. Таран.

ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕООД

София 1797, ж.к. „Младост“ - 2
бул. „Андрей Ляпчев“ 72
тел: 02 /8099411,
факс: 02 /8099413,
www.husqvarna.bg
e-mail: info@husqvarna.bg